

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1885. Första Kammaren. N:o 11.

Fredagen den 20 Februari.

Kammaren sammanträdde kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Justerades protokollen för den 12 och 13 i denna månad.

Anmäldes och bordlades Stats-Utskottets utlåtande N:o 16, i anledning af väckt motion om eftergift af kronans rätt till danararf efter enkan Maria Juliana Björkman, född Göransson.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flera ledamöters begäran följande, dels den 17 och dels den 18 innevarande Februari bordlagda ärenden, nemligen: Banko-Utskottets memorial N:o 2, Lag-Utskottets utlåtande N:o 4, Stats-Utskottets memorial och utlåtanden N:is 6, 7, 8 a och 9, Lag-Utskottets utlåtanden N:is 5—7 samt Första Kammarens Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 1.

På framställning af Herr Grefven och Talmannen beslöts, att Stats-Utskottets utlåtande N:o 16 skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Lördagen den 21 Februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 14 i denna månad.

Anmälades och bordlades Stats-Utskottets utlåtanden:

N:o 17, i anledning af Riksdagens år 1884 församlade Revisorerens berättelse angående verkställd granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1882.

N:o 18, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition ang. försäljning af en del smärre kronolägenheter; och

N:o 19, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående expropriation af jord från en statsverket tillhörig lägenhet till begravningsplats för Ystads S:t Mariæ och S:t Petri församlingar; samt

Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 1, angående allmänna bevillningen.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets under gårdagen bordlagda utlåtande N:o 16, i anledning af väckt motion om eftergift af kronans rätt till danaarf efter enkan Maria Juliana Björkman, född Göransson.

Efter förnyad föredragning af Banko-Utskottets den 17 och 20 i denna månad bordlagda memorial N:o 2, angående verkställd granskning af Riksbankens tillstånd och förvaltning, biföll Kammaren hvad Utskottet deri hemställt och lade memorialet i öfrigt till handlingarne.

Föredrogs ånyo Lag-Utskottets den 17 och 20 innevarande Februari bordlagda utlåtande N:o 4, i anledning af väckt motion om upphörande af kyrkoherdes sjelfskrifvenhet såsom ordförande i skolråd.

*Ifrågasatt
upphörande
af kyrkoher-
des sjelfskrif-
venhet såsom
ordförande i
skolråd.*

Herr Mankell: Jag anhåller att få yrka afslag på Lag-Utskottets afstyrkande utlåtande och bifall till Herr Janssons motion. Den här förevarande frågan har under det förflutna så många gånger varit genomdebatterad äfven i denna Kammare, att i afseende på densamma icke mycket nytt är att tillägga, hvarken för eller emot. Jag kan derföre fatta mig temligen kort.

I åtskilligt af hvad Lag-Utskottet anfört i motiveringen för sitt afstyrkande har Utskottet otvifvelaktigt rätt, men i åtskilligt annat synes förhållandet vara motsatt, och utlåtandet torde derför tåla en närmare skärskådning.

Mindre lyckadt, än allt öfrigt, förefaller mig Lag-Utskottets parallel vara, då Utskottet såsom skäl för sitt afstyrkande af sjelfskrifvenhetens upphörande anför, "att folkskolan hos oss hade, likasom i allmänhet vårt undervisningsväsende, vuxit upp ur kyrklig grund och att densamma hade sin rot i religionsundervisningen". Detta kan ju med lika fog sägas om mycket annat än undervisningsväsendet. Det kan sägas om konsten i dess olika grenar, om vetenskaperna, som under medeltiden uppvuxit i klostrens hägn; det kan sägas om fattigvården och om sjukvården, men ingen människa kan väl derför på allvar fordra, att alla dessa olika föremål för samhällets omsorger skola förblifva under kyrkans skydd.

Hvarför skall då förhållandet vara sådant med undervisningen?

Säkert är, att 1840—41 års Riksdag, som beslöt ombildningen af vårt folkskoleväsende till dess nuvarande form, bestämdt afsåg att det skulle blifva en verldslig inrättning, och detta betonades så mycket kraftigare derigenom, att Riksdagen stadgade, att religionsundervisningen i folkskolorna uttryckligen skulle afskiljas från folkskolelärares åligganden och uppdragas åt presterskapet, ehuru presterskapet sedermera visste att befria sig från detta åliggande och kasta det öfver på folkskolelärares, med hvad påföljd känna vi alla.

Utskottet antyder vidare, att sjelfskrifvenheten skulle vara nödvändig derför, att presterskapet måste hafva uppsigt öfver religionsundervisningen; men jag hemställer till Eder, mine Herrar, om presterskapet icke lika väl kan hafva uppsigt öfver religionsundervisningen, fastän kyrkoherden icke är sjelfskrifven ordförande i skolrådet.

Vidare säges: "att presterskapet till följd af sin bildning och sin öfvervägande intellektuella verksamhet synes vara i hög grad egnadt att fatta folkskolans stora betydelse och att inom församlingen föra dess talan". Ja, detta yttrande kunde hafva sin tillämpning vid institutionens början, då i allmänhet på landsbygden icke folkskolans väsende och betydelse var fullt klar, och man icke kunde räkna på, att personer skulle finnas, som på ett

Ifrågasatt upphörande af kyrkoherdens sjelfskrifvenhet såsom ordförande i skolråd.
(Forts.)

värdigt sätt kunde upprätthålla denna institution; men sedan dess har nära ett halft århundrade förflutit, och nu vågar jag påstå, att upplysning och bildning spridt sig i så vidsträckta kretsar, att äfven allmogen fullkomligt inser folkskolans stora betydelse och att sålunda ingen särskild korporation behöfver användas för att frambålla densamma.

Vidare heter det i Utskottets betänkande, att brist möjligen kan uppkomma inom församlingarna på personer, lämpliga att vara ordförande i skolrådet. Ja, sådant kan visserligen tänkas; men man har dock icke sett, att det yppat sig någon brist på personer, lämpliga att bekläda ordförandeplatsen i andra kommunala institutioner; och då torde icke någon anledning förefinnas att befara en sådan brist i afseende på ordförandeplatsen i skolrådet.

I samma mån som det visar sig, att befolkningen på landet icke längre består uteslutande af allmoge, utan ofta äfven utgöres af personer med akademisk bildning, eller som genomgått andra läroverk, och i samma mån, som detta förhållande i allt högre grad gör sig gällande, torde det skälet förfalla, att det saknas lämpliga personer att sköta ordförandeskapet i skolrådet.

Slutligen säger Utskottet, att det möjligen kunde komma att fattas personer, som vore lämpliga att sätta upp de statistiska uppgifter, som skola från skolrådet inlemnas till folkskoleinspektörerna. Men icke heller i det hänseendet har man sett, att brist på lämpliga personer yppat sig i afseende på andra kommunala institutioner, der ordförande haft skyldighet att meddela statistiska uppgifter.

Öfver hufvud taget synes mig, att hela Utskottets motivering är rigtadt mot något inbilladt eller fingeradt påstående af motionären, hvilket skulle afse att *utesluta* prest från möjligheten att blifva ordförande i skolrådet; och ser man Utskottets betänkande ur den synpunkten, då är det väl uppsatt och fullkomligt befogadt. Men om något sådant har aldrig varit fråga. Utskottet har på flera ställen vitsordat, att presterskapet på många håll visat sig vara lämpligt att leda folkskolans verksamhet och att kyrkoherden därför är synnerligen egnad att vara ordförande i skolrådet. Detsamma har också motionären erkänt. I följd deraf måste det ju vara klart, att, med kännedom om den djupa religiositet och gudsfruktan, som utmärker vår allmoge, och den tillgifvenhet, hvarmed den omfattar presterskapet, man med säkerhet kan antaga, att kyrkoherden i de flesta fall skulle blifva vald till ordförande i skolrådet, om han icke dertill är allt för oduglig, utan att stadgande funnes om sjelfskrifvenhet dertill.

Men det är det motsatta förhållandet som motionären afsett, och Utskottet erkänner sjelft, att det visat sig "någon gång kunna inträffa, att kyrkoherden till följd af ålderdom, sjuklighet, bristande nit eller annan orsak icke varit lämplig till ordförande i skolrådet". Det är dessa *negativa* brister i sjelfskrifvenheten, som Utskottet sålunda icke kunnat förneka; men, mine Herrar, det finnes äfven *positiva* sådana, och det är i sådana fall, då presten visat sig rent af fiendtlig mot den verldsliga upplysningen. Att så på flera ställen

varit förhållandet, derpå hafva vi allt för talrika exempel, för att det skulle kunna betviflas; och vi veta äfven, huru presterna i sådana fall gått tillväga för att inskränka och bortfuska den världsliga undervisningen. Det har skett derigenom, att de utvidgat religionsundervisningen, visserligen icke så mycket qualitativt som fastmera kvantitativt genom att införa utanläsning i afseende på nästan alla kyrkliga böcker; och känt är, huru derigenom intrång blifvit gjordt på den världsliga undervisningen, så att densamma tvärt emot folkskolans egentliga ändamål reduceras till minsta möjliga mått.

Det är slika missförhållanden motionären afsett; och då det icke lär kunna nekas, att sådana missförhållanden både kunna inträffa och verkligen hafva inträffat, synes det hårdt, att församlingarna genom lag skola vara tvungna att erkänna en sjelfskrifvenhet, som i sådant fall är olämplig. Detta är något som synes mig icke kunna försvaras, och det är på grund deraf som jag nu tager mig friheten att ännu en gång anhålla att Kammaren med afslag å Utskottets utlåtande måtte bifalla den i ämnet väckta motionen.

Herr Hasselrot: Då jag i motsats till den föregående talaren tillåter mig yrka bifall till Lag-Utskottets betänkande, ber jag få förutskicka den anmärkningen, att jag för min del i princip är ense med honom och motionären, men att omständigheter föreligga, som hafva omöjliggjort för mig att understödja det nu framlagda lagförslaget. Förslaget innefattar nemligen ett borttagande af det stadgande, som nu finnes i lag, att kyrkoherde är sjelfskrifven såsom ordförande i skolrådet, som således skulle inom sig välja ordförande. Ett borttagande af detta stadgande förutsätter, att ordförande skulle komma att väljas inom kommunens medlemmar, och deraf blir åter följden, att inom de pastorat, der det finnes 2, 3 eller 4 församlingar, kyrkoherden endast skulle kunna väljas i den ena. Detta är efter mitt förmenande en så väsentlig olägenhet med det nu föreliggande förslaget, att jag icke anser mig kunna tillstyrka detsamma. Om man också måste medgifva, att intresset på många ställen är stort för skolorna och att lämpliga personer till ordförande i skolrådet utom presterna kunna gifvas, är detta deremot på ofantligt många orter inom vårt land icke förhållandet; och då det genom lagförslaget icke är möjliggjordt för en annexförsamling att välja kyrkoherden till ordförande i skolrådet, nödgas jag yrka afslag på motionen och bifall till Lag-Utskottets betänkande.

Herr Pettersson: Jag har begärt ordet för att genmäla Herr Mankell. Han talade om sjelfskrifvenheten till ordförande i skolrådet. Jag kan icke finna att här förefinnes någon sådan sjelfskrifvenhet. På samma grund skulle man då kunna tala om sjelfskrifvenhet för oss att här votera och besluta. Men vi besluta ju i följd af det uppdrag vi fått att vara riksdagsmän, och på samma sätt är det äfven med pastor: han är sjelfskrifven ordförande i

*Ifrågasatt
upphörande
af kyrkoher-
des sjelfskrif-
venhet såsom
ordförande i
skolråd.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
upphörande
af kyrkoher-
des själfskrif-
venhet såsom
ordförande i
skolråd.
(Forts.)*

skolrådet icke i följd af sin person, utan i följd af sitt embete, och därför har han äfven embetsansvar. Men om man vill välja hvilken som helst till ordförande i skolrådet, har denne då äfven samma embetsansvar som pastor har?

I öfrigt får man betänka: hvilka äro de, som egentligen fått stå i elden och strida och arbeta för att våra skolor skulle uppkomma? Jag undrar, om det icke är presterna. Hafva icke också skolinspektörerna vitsordat att skolorna hafva för sin uppkomst och framgång haft att tacka i synnerhet presterna för deras bemödanden för dem? Har presten ifrat för skolornas utbildning och velat hafva dem i god ordning, då har han — det visa exempel — riktigt ådragit sig hat af en stor mängd personer. Vi veta, att skolorna kosta penningar, men det kostar äfven föräldrarne derjemte åtminstone besvär att hålla sina barn i skolan. Om man öfverlåter åt hopen att afgöra saken, skola skolorna inom kort — det fruktar jag — falla tillbaka och kanske rent af gå under. Så vidt jag af argumenteringen kunnat finna, är det i synnerhet religionsundervisningen, som är en förhatlig sak i våra skolor och som man vill komma åt, för att i stället för våra nuvarande skolor få s. k. simultanskolor. Det säges, att religionsundervisningen skjuter å sido den egentliga undervisningen, men, mine Herrar, männe det icke är religionsundervisningen, som gifver den etiska pregeln åt människan, och männe det icke är religionsundervisningen, som gjort vårt folk till ett hyfsadt folk? Jag vet, att det hos vårt folk förekomma laster, ja brott, men jag tror, att denna religionsundervisning dock har, äfven innan folkskolestadgan utfärdades, hos flertalet af folket inplantat ett medvetande af hvad som är rätt och hvad som är orätt och gifvit anmaning till det förra. Låta vi deremot folkmedvetandet förgiftas genom att borttaga en sund religionsundervisning och i stället öfverlåta vårt folk åt dagens slippriga läror, sådana som t. ex. innehöllos i en skrift, som nyligen ställes under åtal, öfver hvilken åtgärd det höjdes rop af ovilja, såsom skulle detta åtal innebära ett försök till kränkande af samvetsfriheten, då tror jag vi gå ganska sorgliga tider till mötes. Man vill naturligtvis hafva s. k. simultanskolor, d. v. s. sådana skolor, i hvilka icke någon religionsundervisning förekommer. Låtom oss då tänka efter, huru sådana skolor kunna gestalta sig! Jag har här en auktor, som noga har satt sig in i denna fråga, nemligen Chr. Ernst Luthardt. Han säger:

“Frågan är besvarad af historien och af sakens egen natur.

Af gammalt stod folkskolan i närmaste sammanhang med kyrkan; hon är kyrkans plantskola och skydd, när kyrkan befinner sig i minoriteten. Att afklåda skolan sin kyrkliga karakter är att majorisera de konfessionella minoriteterna och att slutligen göra skolan kristlig. Jag skall bevisa bådadera. I Österrike har man genom lag upphäft skolornas konfessionella karakter, hvad är följden? Följden är, att skolorna i verkligheten hafva tillfallit den romerska kyrkan, emedan denna kyrka utgjorde den öfvervägande majoriteten, och att den evangeliska kyrkan till en stor del har förlorat sina skolor och derigenom ser sin framtid hotad. Att

upphäva skolans konfessionella karakter är t. ex. att vid Rhen utsätta den evangeliska minoriteten och diaspora för samma öde. Man har därför äfven i synnerhet vid Rhen från den evangeliska sidan satt ett ihärdigt motstånd emot dylika sträfvanden. Men der det icke gäller motsatsen emellan majoritet och minoritet, såsom i Holland, der går det ut på att göra skolan okristlig. Ty äro alla religiösa samfund lika berättigade i en och samma skola, så måste det religiösa elementet nedtryckas till en ståndpunkt, som är för alla gemensam, d. v. s. skolan blifver till sin religiösa karakter slutligen judisk. Ty skola de judiska barnen icke i skolan "såras i anseende till sina religiösa känslor", så får man icke mera tala om Jesus Kristus såsom Frälsaren och Messias, utan endast såsom om rabbinen från Nazareth. Den lärare, som betecknar honom såsom Guds son eller som Frälsare, han blifver i Holland afsatt. Men att sedan under sådana förhållanden fordra skoltvång, det blifver slutligen tyranni. Så har man icke menat det hos oss, och så långt har det icke heller kommit. Men detta är principens konsekvens."

*Ifrågasatt
upphörande
af kyrkoher-
des själfskrif-
venhet såsom
ordförande i
skolråd.
(Forts.)*

I Westfaliska freden ingick ock rätt till evangeliska skolor; skulle vi väl nu vilja afhända oss denna rätt eller beträda en väg, som leder derifrån? Hånfullt talas nu stundom om "svensk religionsfrihet", om en lärare eller lärarinna intager en afvog ställning till vår kyrka och missbrukar sin lärareställning samt därför aflägsnas från sin befattning. Det ofvan sagda må visa, hurudan religionsfrihet man torde vilja gifva oss. Här i Sverige börjar man ofta efterapa det, som visat sig vara förlegadt i utlandet. Men tro Herrarne då, att våra skolor, på detta sätt omgestaltade, skulle hålla sig uppe i folkets anseende? Nej, jag tror att följden af en sådan omgestaltning skulle blifva, att man inom kort skulle blifva tvungen att upprätta församlingsskolor, i hvilka kristlig undervisning tillika meddelades och frihet lemnas från de allmänna skolornas begagnande, i hvilka fall många barn troligen komme att uteblifva från all undervisning. Men om det inom en församling finnes någon, som fullt så väl som presten eller till och med bättre inser skolans betydelse och vill verka för densamma, bör då han icke utses? Denna invändning vill jag bemöta med en motfråga: Hvem borgar för att majoriteten lika väl inser skolans betydelse och väljer denne? Säkert är emellertid, att det är majoriteten som bestämmer valets utgång och att majoriteten rätt ofta kommer att se till, att skolväsendet skall kosta så litet som möjligt, hvarpå skolan skulle komma att lida.

Det har vidare blifvit sagdt, att folkskolestadgans mening varit, att religionsundervisningen skulle tillkomma presterna, men att de sedermera kastat detta åliggande öfver på folkskolelärarne. Jag tror icke att förhållandet är så, ty det hade varit att föreskrifva något, som på flera ställen varit orimligt. Huru skulle t. ex. religionsundervisningen kunna bedrivas af presterna i stora församlingar? Äfven om den ställes på ambulering och presterskapet ej hade flera andra embetsgörömål, så kanske presterna

Ifrågasatt upphörande af kyrkoherdens sjelfskrifvenhet såsom ordförande i skolråd.
(Forts.)

skulle kunna i vissa församlingar undervisa i hvarje skola föga mer än en gång i månaden.

Det försök, som här är gjordt att få bort kyrkoherden såsom ordförande i skolrådet, kan jag således icke vara med om, emedan det vore detsamma som att lemna skolan vind för våg. Af anförda skäl yrkar jag bifall till Lag-Utskottets utlåtande.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde Herr Grefven och Talmannen, enligt de derunder framställda yrkandena, propositioner, först på bifall till Utskottets i förevarande utlåtande gjorde hemställan och vidare på afslag derå och bifall till den i ämnet väckta motionen, samt förklarade, efter att hafva förnyat propositionen på bifall till Utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr Mankell begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller Lag-Utskottets utlåtande N:o 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utlåtandet och bifalles den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja 67;

Nej 18;

Föredrogs å nyo och bifölls Stats-Utskottets den 18 och 20 i denna månad bordlagda memorial N:o 6, med anledning af väckt motion angående Kongl. Maj:ts rätt att disponera besparingar å hufvudtitlarne.

Föredrogs å nyo och bifölls Stats-Utskottets den 18 och 20 iunevarande Februari bordlagda utlåtande N:o 7, angående regleringen af utgifterna under riksstatens första hufvudtitel.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 18 och 20 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 8 a, angående regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel.

1—3 punkterna.

Biföllos.

4 punkten.

Friherre Klinckowström: Det är naturligtvis för mig ganska ledsamt att stå ensam i denna fråga, som likvisst är en af de viktigaste för svenska Riksdagen. Det är nemligen ett förslag väckt för att häfda dess rätt att bestämma öfver statsregleringen i dess helhet, och då är det verkligen smärtsamt att se, det ingen af de herrar i Stats-Utskottet, som borde hafva understödt en sådan åtgärd, reserverat sig emot Utskottets afstyrkande af densamma. Jag kan likvisst icke med tysthet förbigå denna fråga, så mycket mindre som min öfvertygelse är den, att i en framtid ovilkorligen alla, så väl reservations- som förslagsanslag skola komma att ur riksstaten strykas och de medel, som fordras för att ersätta dem, ersättas af Riksdagen på ett annat sätt, såsom det sker i de flesta andra konstitutionella länder. Att detta icke hittills skett, är ett oförlätligt förbiseende, ett misstag af Riksdagen, som i vårt land icke vetat eller icke gittat att häfda sin rätt i en af dess väsentligaste bestämmelser, nemligen att *ensam* besluta öfver statsregleringen. Vi hafva alla sett, huru det hittills tillgått med statsregleringar i Sverige. Det är, mina Herrar, så att säga, på ett *barbariskt* sätt det har gått till. Ty statsregleringen, som består af två väsentliga delar, den ordinarie och den extra ordinarie, undergår hvarken någon granskning eller blir ens föremål för några beslut i annat än hvad som beträffar den extra ordinarie statsregleringen. I vår nuvarande statsreglering är den extra omkring 10 millioner kronor, om jag minnes rätt, och deremot *den ordinarie 62 millioner!*

Denna senare statsreglering vidröres aldrig af Riksdagen annat än när Kongl. Maj:t pröfvar några förändringar deri vara af nöden. Det synes mig icke fordra särdeles mycken skarpsinnighet för att inse nödvändigheten af en förändring härutinnan, och att denna förändring icke skulle kunna annat än i högsta grad tjena till befrämjande af det allmännas väl. Ty det torde icke vara obekant för någon, som mera sysselsatt sig med statsregleringsförhållanden i Sverige, att ganska ofta den dispositionsrätt, regeringen har öfver så väl besparingar som reservations- och förslagsanslag, mer eller mindre missbrukats. Det är mycket svårt för den enskilde ledamoten i Kammaren att kunna framdraga faktiska bevis härpå — och för öfrigt hvad tjenar det till? Vederbörande Konungens rådgifvare äro, snart sagdt, oansvarige för medelsdispositioner, på sätt det nu är tillståndt med deras ansvarighetsförhållanden enligt Konstitutions-Utskottets föreskrift. De kunna hushålla huru

*Ifrågasatt
förändring
af ett anslags
natur.*

*Ifrågasatt
förändring
af ett anslags
natur.
(Forts.)*

som helst, göra hvilka dispositioner som helst och kunna därför icke blifva till ansvar fälde, ty granskningen af statens räkenskaper kommer så sent, att vederbörande departementschefer redan året förut erhållit ansvarsfrihet.

Vid sista riksdagen inlemnade jag en motion härom. Den underkändes af Konstitutions-Utskottet. Jag beklagar det, ty min öfvertygelse är, att denna fråga är en sådan, som icke kan falla.

Bland de skäl, som Stats-Utskottet här anfört mot en sådan åtgärd, som nu af mig blifvit påkallad, nemligen att Riksdagen skulle börja en indragning af reservations- och förslags-anslagen, i hvad de befunnits obehöfliga, är bland annat det, att, enligt Utskottets förmenande, det vore tydligt, att ett förslags-anslag, som visat sig ej åtgå, ingalunda borde till bestämdt anslag med oförminskadt belopp förändras. Följden deraf blefve nemligen, säger Utskottet, ingen annan än den, att det belopp af anslaget, som ej åtginge, ökade hufvudtitelns allmänna besparingar, hvilka af Kongl. Maj:t enligt hittills följda grunder under vissa förbehåll disponerats, hvaremot, så länge anslaget vore förslagsanslag, den besparing, som derå uppkomme, ökade behållningen för statsregleringsåret, hvilken behållning ett efterföljande år upptoges bland statsverkets tillgångar att af Riksdagen disponeras. Men Stats-Utskottet undviker här visligen att säga, huru det går, när Kongl. Maj:ts regering öfverskridit förslagsanslagens nominella belopp — och att det sker ofta, det kan hvar och en öfvertyga sig om, ty besparingar på förslagsanslagen höra till undantagen, men bristerna gå för hvarje statsreglering upp till många millioner och det var icke många riksdagar sedan, det veta vi litet hvar, när Riksdagen fick träda emellan sedan Statskontoret och Riksgäldskontoret gjort sådana förskott för betäckande af brister i hufvudtitlarnes förslagsanslag, att vi måste bevilja ett lån på omkring 13 millioner kronor. Att detta förfarande med statsreglering och statshushållning är oskäligt och obilligt, derom lär väl ingen kunna tvista.

Man säger, att, om förslagsanslag icke funnes, besparingarne skulle gå till hufvudtitelns allmänna besparingar och Kongl. Maj:t således ega dispositionsrätt deröfver, men att sådant för närvande icke är händelsen, ty nu gå de till statsverket. Men, mina Herrar, det är klart, att om det visat sig att ett förslagsanslag icke behöfts till så högt belopp, som det har blifvit beviljadt, borde ju Riksdagen stryka det belopp, som visat sig för högt, och nedsätta det eller sätta något annat i stället. Det är just meningen med det att *kontrollera* dessa båda anslag, som nu verkligen kunna sägas vara regeringens båda finansiella ögonstenar. Denna kontroll bör ske af Riksdagen hvarje år och derigenom skulle ovilkorligen dels mycket besparas inom statsregleringen, många obehöfliga anslag förminskas och dels, hvad bättre är, en både helosam och nödvändig kontroll på regeringens medels användning och hushållning med dessa anslag kunna ega rum.

Jag vet visserligen, att, när jag nu kommer med några siffror hemtade från statsrevisorernes offentliggjorda senaste berättelse,

man skall möta mig med den invändning att dessa uppgifter visserligen äro till siffran rigtiga, men att uppfattningen af hvad som med *reservation* och *besparing* förstås rörande dessa anslag är oriktig. Det är sådana finesser, som Statskontoret tillåter sig, hvilka icke borde ega rum, ty gifvet är, att statsrevisorernes berättelse till Riksdagen afser att Riksdagen derigenom skall kunna ega någon slags kontroll på statsutgifterna. Att då komma med siffror, som Riksdagen icke begriper, det är ju mycket oriktigt. Då böra de förklaras och jag påminner mig ett anslag, der Statskontoret och Regeringen nödgades komma med en sådan förklaring, och det var beträffande stuteri och hästhållningen, der de tagit upp såsom reservation *hästantalet* vid Strömsholm. Något sådant hade man icke hört förut och på anmärkning af statsrevisorerne har åtminstone den posten blifvit förändrad — men huru många som icke blifvit förändrade, det lemna jag derhän. Emellertid, för att lemna Riksdagen en öfversigt öfver de summor, som Kongl. Maj:t har att röra sig med i och för statsutgifterna, snart sagdt utan all kontroll och utan allt ansvar, på det sätt som för närvarande eger rum, vill jag, med ledning just af samma statsrevisorernes berättelse, här nämna några siffror.

*Ifrågasatt
förändring
af ett anslags
natur.
(Forts.)*

Under femårs-perioden 1878—1882 hade årligen i medeltal Kongl. Maj:t följande summor till sin vidsträcktare eller mindre vidsträckt disposition utöfver hufvudtitlarnes i riksstaten upptagna belopp: å de bestämda anslagen årliga besparingar af 492,570 kronor; å reservationsanslagen reservationer i medeltal för hvarje år till belopp af 4,645,151 kronor; å förslagsanslagen brister till belopp af 3,660,178; de belopp för s. k. *extra utgifter*, som Kongl. Maj:t disponerade utan vidare kontroll eller redovisning inom hufvudtitlarne, utgjorde 121,248 kronor.

Derjemte voro de under Kongl. Maj:ts disposition ställda fonders årliga räntebelopp, om jag tager det i medeltal till 4 proc. under de 5 åren 1874—1878, en summa af 922,000 kronor.

Mine Herrar, det är högst betydliga summor, och lägger jag dertill det mindre kreditivet 1,500,000 kronor, som Kongl. Maj:t, enligt Regeringsformens § 63 för vissa fall af svårare beskaffenhet inom riket, såsom pest eller hungersnöd, äfven eger att disponera, utgör summan af alla dessa penningeposter 11,341,147 kronor.

Det är således icke obetydliga summor, som Kongl. Maj:t har att röra sig med, jemte det att på förslagsanslagen Kongl. Maj:t med undantag af fyra dylika anslag, icke behöfver vid sina utgifter inskränkas af anslagssummorna, emedan dessa äro obestämda och kunna gå så högt, som Kongl. Maj:t pröfvar det nödigt vara.

Att icke någon ordentlig statsreglering under sådana förhållanden kan ega rum, det torde af hvar och en klart inses, och vill Riksdagen återförvärfva den lagenliga makt, som henne tillkommer, rörande statsregleringen, böra ovilkorligen dessa båda slag af anslag, nemligen reservations- och förslagsanslagen, indragas och ersättas, i de fall der så nödigt pröfvas, såsom sker i andra konstitutionella stater, antingen genom att lemna rättighet för regeringen att inom vissa gränser utfärda skuldbevis, hvilka

*Ifrågasatt
förändring
af ett anslags
natur.
(Forts.)*

gå såsom mynt mellan riksdagarne, eller också genom att Riksdagen ställer en kreditivsumma till Kongl. Maj:ts disposition.

Derigenom vinnes den stora fördelen, att regeringen blifver skyldig, att för hvarje riksdag redogöra inför representationen för anslagens ställning i dess helhet, och Riksdagen får icke blott rättighet, utan äfven skyldighet att pröfva hvarje anslag och de belopp den anser tillhöra vare sig den ordinarie eller extraordinarie statsregleringen. Den, som tagit i hand diskussionsprotokoll rörande statsreglering i främmande länder, har med förundran funnit, huru mycken omsorg och tid lemnats åt de åtgärder, som röra statsregleringen; men här går det deremot till på ett *bedröfligt* sätt; och utan att Riksdagen återförvärfvar den makt, hvarom jag talat, kan den icke uppträda framgångsrikt mot regeringen, utan den får underordna sig det högsta godtycket i de flesta fall.

Jag har icke velat med tystnad förbigå denna fråga, enär nu föredragna punkt berörde densamma; men jag har intet yrkande att göra, då jag inom Stats-Utskottet ej blifvit af någon reservant understödd.

Friherre von Kræmer: Den siste ärade talaren förmenade att, såsom han uttryckte sig, förslags och reservationsanslagen vore regeringens ögonstenar. Det oaktadt ville han hafva bort dessa två slags anslag. Han vill sålunda hafva en blind regering!

Dock skämt åsido! Jag vill nu söka att på allvar upptaga de skäl, han anförde; men jag kommer att göra det i mycken korthet, eftersom han slutade med att icke göra något bestämdt yrkande, och diskussionen således icke har någon praktisk betydelse.

Den ärade motionären sade att han ville, att Riksdagen skulle häfva sin rätt att disponera öfver anslagen, hvilken rätt han förmenade vara inskränkt af de nu af gammal häfd gällande stadgandena. — Detta yttrande tager sig ganska egendomligt ut, då det sammanställes med hvad motionären vid det här särskildt i fråga varande anslaget föreslår. Anslaget till Rese- och trakta-mentspenningar, hvarom här är fråga, är ett förslagsanslag, hvilket, enligt motionärens egen uppgift, under en lång följd af år visat sig icke åtgå. Han har dock yrkat, att det skall förvandlas till ett bestämdt anslag med till siffran "oförändradt" (oförminskadt) belopp! Följden deraf skulle ju uppenbart, såsom Stats-Utskottet säger, icke blifva någon annan än att, då antagligen utgifterna icke komme att i ringaste mån ökas, det blefve samma belopp af anslaget som nu, som icke åtginge. Men *nu*, då anslaget är ett *förslags*-anslag, utgår aldrig den del deraf, som ej behöfver för det afsedda ändamålet under året användas, utan denna oanvända del af anslaget ökar behållningen i årets statsreglering, hvilken behållning af finansministern upptages som tillgång, att användas vid statsregleringen två år derefter; eller med andra ord sagdt, behållningen å de förslagsanslag, som ej till fullo åtgå, minskar den nästan alltid inträffande bristen å förslagsanslagen tillsammans, hvilken brist minskar behållningen på årets statsreglering. Efter den förändring, som Friherre Klinckowström före-

slagit, eller att anslaget skulle bli *bestämmt* anslag med oförminskadt belopp, skulle den del, som icke ginge åt, gå till hufvudtitelns allmänna besparingar, hvilka Kongl. Maj:t enligt hittills gällande praxis får disponera till ändamål inom hufvudtitelns område, utan att derom tillspörja Riksdagen. Alltså: genom de nuvarande stadgandena blir den besparing, som kan uppstå på anslaget, ett följande år *ställd till Riksdagens disposition*; enligt Friherre Klinckowströms förslag skulle den *blifva* i allmänhet *undandragen Riksdagens disposition*. Detta är ju raka motsatsen mot det mål, som han säger sig hafva föresatt sig, eller att bevaka Riksdagens rätt att disponera anslagen!

*Ifrågasatt
förändring
af ett anslags
natur.
(Forts.)*

Vore åter fråga om ett förslagsanslag, som oftast plägat öfverskridas, t. ex. förslagsanslaget till fouragering af värfvade kavalleriets, artilleriets och fortifikationstruppernas hästar, så kunde detta missförhållande ej med fördel hjälpas genom att förändra anslagets natur, ty om ett sådant förslagsanslag skulle sättas såsom ett bestämt anslag, så måste det sättas till ett så högt belopp, att det under alla förhållanden räckte till. Följden blefve naturligen, att anslaget, då det blifvit så högt tilltaget, ofta nog ej till hela sitt belopp behöfde användas, och då ginge äfven der de besparingar, som uppstode, till hufvudtitelns allmänna besparingar, d. v. s. blefve i allmänhet undandragna Riksdagens disposition. Jag kan således icke finna annat än att Friherre Klinckowströms yrkande, hvad *förslagsanslagen* angår, går i alldeles motsatt riktning mot hvad den ärade motionären dermed afsett.

Den ärade motionären kom derefter med det der stora skälet, nemligen att i andra länder icke så tillgår som hos oss, d. v. s. hvad denna särskilda fråga angår, att i andra länders budgeter anslagen icke lemnas under samma vilkor som hos oss. Ja, det är alltid detta samma skäl, som man i allehanda frågor, ända till leda, får höra andragas, att så snart det är något i våra svenska förhållanden, som ej är inrättadt efter de stora ländernas exempel, så duger det ej. Jag är icke öfvertygad om att det är gifvet, att en sedvänja är förkastlig *blott därför* att den är särskildt *svensk!* Jag tror, att hos detta sansade svenska folk, som i århundraden vetat bevara och vetat begagna en lagbunden frihet, genom den långa erfarenhet om själfstyrelse, derunder inhemtats, förhållandet mellan regering och representation ofta är bättre afvägd, än i många andra länder med deras i många fall papperskonstitutioner.

Dessutom torde den ärade motionärens uppgifter icke alldeles hålla streck, så vida hans mening är, att regeringens disposition af anslagen är mindre fri i andra länder, ty om jag icke allt för illa uppfattade, huru det gick till, då jag en gång åhörde parlamentets budget-debatt i England, var det så, att, på hvad vi kalla en hufvudtitel, anslogs summan så godt som en bloc, och såväl finansministerns yttrande som de talares som bekämpade eller understödde honom, rörde sig om summan i dess helhet och ingalunda om summorna under särskilda detaljtillar, såsom hos oss. Denna praxis att granska och debattera hvarje särskildt anslag är således ett särskildt svenskt förhållande, om jag ej uppfattat saken orätt, och i ett afse-

*Ifrågasatt
förändring
af ett anslags
natur.
(Forts.)*

ende särskildt tror jag, att detta gamla svenska bruk har mycket för sig nemligen just deri, att det ökar den Riksdagens kontroll och bestämmelserätt öfver anslagens användande, som af motionären med rätta påyrkas. Det är derföre, tyckes mig, förvånande att han kan vara så missnöjd med det sätt, hvarpå vår budget uppgöres.

Att besparingarne å hufvudtitlarne skulle af regeringen hafva missbrukats, derpå sade den ärade motionären sjelf, att han ej kunde anföra något exempel, men då anser jag, att det hade varit bättre att alls icke tala derom, ty när man kommer fram med sådana beskyllningar mot regeringen, så borde man ock bevisa dem eller åtminstone antydningssvis med något exempel styrka, att sådana missbruk egt rum.

Regeringen är nästan oansvarig, sade vidare motionären, för sitt sätt att disponera öfverskottsmedlen; ty Konstitutions-Utskottet kan icke göra något åtal deröfver, emedan statsrevisionens granskning omfattar så gamla räkenskaper, att regeringen redan året förut fått décharge. Denna anmärkning är så till vida riktig, att revisionen af statsverket hittills omfattat två år gamla räkenskaper. Som bekant, är dock redan förberedande påbudet, att statens räkenskaper hädanefter skola så tidigt afslutas, att statsrevisorerna få det näst föregående årets räkenskaper att granska, och längre kan man sjelfklart ej komma. Den grundlagsförändring, som dertill behöfves, hvilat också på Riksdagens bord och blir, utan allt tvifvel denna Riksdag antagen. Friherre Klinckowströms anmärkning är således antiquerad. Den gäller en förfluten tid, knappt nog den närvarande, alls icke en kommande.

Den ärade motionären yttrade vidare, såvidt jag hörde rätt, att behållningarna å de extra anslagen få inom hufvudtiteln utan kontroll disponeras. Detta är ett rent misstag, ty de extra anslagen äro ett slags reservationsanslag, hvarå behållningarna ej få disponeras till annat ändamål, och de gå icke heller till hufvudtitelns allmänna besparingar.

Han yttrade vidare, att någon sådan "finess", såsom ordet föll sig, borde icke få finnas i uppställningen af Kongl. Maj:ts proposition och icke heller i statsrevisorernas berättelse om deras granskning af statsmedlens användande, att Riksdagens ledamöter icke kunde förstå dessa handlingar. Jag tager fasta på detta hans yttrande, derför, att det visar, att de påståenden och de slutsatser, till hvilka han kommer i sin motion N:o 8, icke äro beroende på ett mindre lyckadt uttryckssätt utan, att de, såsom Stats-Utskottet ansett, hvila på en fullständig missuppfattning. Motionären har verkligen trott ordagrant hvad han säger i sina betraktelser öfver anslagen. Den finess, som den ärade motionären ej kunnat förstå, och som han menar att Riksdagens ledamöter i allmänhet ej kunna förstå, är dock af mycket vanlig beskaffenhet. Saken är nemligen helt enkelt den, att statsrevisorerna vid deras framställning af reservationsanslagens ställning under en följd af år, nyttjat *transport*. Det ena årets behållning föres öfver till det kommande året. Är detta en finess, så är den åtminstone, som sagdt, mycket vanlig, och sannerligen jag vet hur på annat sätt en genom flere år fortlöpande redogörelse för

ett sådant anslag skall kunna lemnas! Det är dock detta uppställningssätt som den ärade motionären, såsom han här fastslagit, icke kunnat förstå. Jag vill såsom ett af de mest lysande exemplen derpå upptaga till granskning hans framställning i afseende på ett af anslagen på fjerde hufvudtiteln. Det är ett till summan helt obetydligt anslag, men just därför framtråda motionärens påstående så enkelt i deras orimlighet. Anslaget heter för *durchmarschkostnader* och är reservationsanslag. Det är i staten uppfördt med 8,000 kronor årligen, dock icke, såsom motionären säger, blott från 1878, utan från vida längre tillbaka. Enligt statsrevisorernas senaste berättelse, pag. 195, säger motionären, utgjorde reservationen "för" år 1878 26,646 kronor. Reservationen skulle således, enligt hans framställning, för det året hafva varit något mer än 3 gånger hela anslagets belopp! För år 1879 var den, säger han, 7,365 kronor; för år 1880 11,356 kronor; för år 1881 15,167 kronor samt för år 1882 9,264 kronor. Till yttermera visso tillägger han "eller i medeltal 13,959 kronor årligen". Detta på ett anslag som är 8,000 kronor. Hvad är att göra med sådan uppfattning?

*Ifrågasatt
förändring af
ett anslags
natur.
(Forts.)*

Då jag nu emellertid, på motionärens eget föranledande, kommit att tala om den s. k. motionen i dess helhet och ej blott om den punkt i densamma, som berör andra hufvudtiteln, så kan jag icke neka mig tillfredsställelsen att säga, att det är ett rent missbruk af motionsrätten att sålunda år från år uppehålla Riksdagens förhandlingar genom att på detta sätt framställa anmärkningar mot Kongl. Maj:ts statsregleringsproposition. Tillfälle att framställa dylika anmärkningar är grundlagsenligt beredt vid remissdebatten; men att till en motion förvandla sådana enskilda åsigtter, som att den och den posten bör icke vara sådan den af Kongl. Maj:t föreslagits, utan nedsättas, och kalla sådana anmärkningar motion, att skickas på Stats-Utskottet, och sålunda tvinga Utskottet att upptaga dessa yttranden till behandling med alla de formaliteter, som tillkomma en motion — detta är verkligen ett steg på sidan om motionsrätten! Jag har dermed icke sagt, att icke den andra delen af motionen N:o 8, nemligen förslagen om ändrandet af anslagens natur, är en verklig motion, och förmodligen är det den delen, som föranledt, att en sådan motion någonsin kunnat få remiss till Stats-Utskottet.

Väl vore, om den ärade motionären ville vid remissdebatten framkomma med sina så många — i somliga fall äfven grundade anmärkningar, ty stundom, ehuru sällan, hafva de ju blifvit bifallna — om han ville återgå, säger jag, till den gamla goda praxis att framställa sina anmärkningar i form af ett anförande vid remissdebatten, hvilket sedan finge medfölja den Kongl. propositionen till Stats-Utskottet, hvilket, jag kan försäkra, skulle, sin pligt likmätigt, taga kännedom af dem lika väl som nu, men då icke behöfde tynga sitt betänkande med att omförmäla, vederlägga och afstyrka hvar och en af dem, under betänkandets särskilda punkter!

Jag lofvade att mitt yttrande ej skulle blifva långt. Jag är ledsen att icke hafva kunnat fullt infria detta löfte; ämnet har förledt mig! Emellertid skall jag åtminstone ej nu längre fortsätta, utan, då motionären sjelf icke yrkat någon ändring

*Ifrågasatt
förändring
af ett anslags
natur.
(Forts.)*

Utskottets förslag, är det med nöje, som jag med honom instämmer i att yrka bifall till hvad Stats-Utskottet i denna punkt hemställt.

Friherre Klinekowström: Det är verkligen skada, att detta är den sista riksdag, som Friherre von Kræmer bevisar, åtminstone på denna period, ty annars kunde han möjligen hafva hopp om att få ersätta vår vördade ordförande, hvilkens åtgörande beträffande remissen af min motion om reservations- och förslagsanslagen han icke tyckes gilla. Hvad han yttrade i sak tackar jag honom verkligen för; ty det har understött min motion i ett ganska väsentligt afseende. Han yttrade sig om så många och heterogena saker, att jag har svårt att ingå i svaramål på dem alla, men hans obekantskap med statsregleringarne i främmande länder är alltför stor att icke jag såsom hans närmaste granne skulle vänligen bedja honom stiga upp till mig, då han skulle få bättre tanke och bestämdt större kännedom derom än han nu har.

Han sade, att jag icke borde framkomma med beskyllningar mot regeringen om missbruk af dess rätt att disponera öfver anslagsbesparingarna utan att lemna bevis derför. Friherre von Kræmer måtte då icke hafva haft tid att genomläsa senaste statsrevisionsberättelsen, ty eljest skulle han der hafva funnit en tablå, som är ganska upplysande i denna fråga och rörande just besparingarne å fjerde hufvudtiteln. Det kan icke vara en statsutskotts-ledamot obekant, hvilka föreskrifter äro lemnade Kongl. Maj:t rörande dispositionen af besparingarna å hufvudtitlarne, så mycket mera som flera Riksdagar hafva den ena efter den andra godkänt dessa vilkor och dervid i viss grad ändrat dem. Vi hafva vid innevarande riksdag ånyo en dylik fråga, väckt genom en motion i Andra Kammaren, hvilken motion Stats-Utskottet, såsom tillkännagifvandet i dess utlåtande N:o 6 upplyser, ännu icke behandlat. Det kan mycket väl hända, att det blir mycket strängare föreskrifter än hittills rörande dispositionen af dessa besparingar, men då har regeringen att skylla sig sjelf derför genom det sätt, hvarpå hon behandlat dessa besparingar. Ifrågavarande tablå öfver besparingarna afser blott en hufvudtitel och jag beklagar, att statsrevisionen icke haft tid att göra dessa undersökningar fullständiga genom att utsträcka dem till alla hufvudtitlarne. Men den upplyser dock om många goda ting. Riksdagens bemyndigande för regeringen beträffande hufvudtitlarnes allmänna besparingar innehåller, bland annat, nemligen, att de bestämmelser, som finnas rörande dispositionen af de allmänna besparingarna å hufvudtitlarne alldeles bestämdt föreskrifva, att utgifterna måste vara tillfälliga, och att det således i intet fall får komma i fråga att använda besparingarna till årligen återkommande utgifter såsom löner eller arfvoden med mera dylikt. Huru har regeringen uppfattat dessa föreskrifter beträffande den fjerde hufvudtiteln? Bland annat finnes der upptaget för åren 1878—1882 till vikariatsersättningar åt tjänstemän utgifna ända från 3,256 kronor 77 öre ned till 498 kronor 22 öre; till arfvode för upprätthållande af fältkamrerarejtjensten vid Gotlands nationalbeväring 300 kronor årligen; till aflö-

ning åt Advokatfiskalen i Arméförvaltningen 2,100 för åren 1881—1882; till dagtraktamente åt placemajoren på Karlsborg 626—791 kronor under åren 1880—1882 samt till ersättning åt Auditor Högberg vid Skaraborgs regemente 850 kronor årligen under hvardera af denna periods år. Att detta strider mot de föreskrifter, som Riksdagen lemnat rörande besparingarnas användande, lär icke lida något tvifvel. Men, säger Friherre von Kræmer och troligen äfven de andra regeringens nitiske försvarare, hvarför har man icke gjort någon anmärkning derom vid granskningen af statsrådsprotokollen? Det är af den enkla anledningen, att när Konstitutions-Utskottet får veta om detta öferskridande af föreskrifterna, har vederbörande departementschef redan året förut fått full décharge. Han kan icke träffas med något ansvar derför utan kan sitta och skratta åt saken. Så har det gått och så kommer det att gå, om icke Riksdagen vill vidtaga andra allvarligare anordningar.

*Ifrågasatt
förändring
af ett anslags
natur.
(Forts.)*

Det vore mycket att besvara i Friherre von Kræmers anfall mot mig i öfrigt, men då diskussionen icke kan nu leda till något resultat, vill jag lemna det derhän, öfvertygad som jag är, att när det justerade protokollet utkommer, hvar och en skall finna, att hans anmärkingar icke på något sätt äro af beskaffenhet att försvaga mitt påstående att, om Riksdagen vill hafva full makt öfver statsregleringen, Riksdagen bör ovilkorligen stryka reservations- och förslagsanslagen samt fastställa sådana föreskrifter rörande besparingarna å hufvudtitlarne, att missbruk deraf ej kan ega rum, och slutligen ställa så till, att en departementschef ej må få décharge beträffande anordnande af statsmedel förr, än Riksdagen genom sina revisorers berättelse fått tillfälle att bedöma, huru han skött sitt embete äfven i denna del.

Friherre Leijonhufvud: Friherre Klinckowström yrkar, att alla anslag skall blifva *fasta* anslag. När man hör hans resonnement, skulle man kunna tro, att det viktigaste för staten vore, att Riksdagen bestämde, huru hvarje öre skulle användas, och att regeringen noggrant följde denna föreskrift. Jag har i denna sak en annan föreställning. Jag tror, att det viktigaste är, att statens affärer skötas väl, och huru viktiga ordning och kontroll än äro, äro de icke i och för sig det viktigaste målet utan endast saker, som visserligen icke få försummas, men heller icke drifvas in absurdum. Friherre Klinckowström kan icke neka, att, äfven sedan staten reglerats och anslagen bestämts, regeringen kan blifva tvungen att öferskrida dessa. Han vill då antingen ställa ett särskildt kreditiv till regeringens disposition för detta fall eller också införa ett slags skattkammareskuldbewis liksom i Preussen, men han fordrar, att statsråden skola ställas till ansvar för det sätt, hvarpå de använt dessa medel, i deras minsta detaljer. Tror någon, att ett statsråd skulle vilja sitta qvar, om han kunde efteråt blifva utsatt för trakasserier af den beskaffenhet, hvartill Friherre Klinckowströms betraktelsesätt skulle leda.

Han talade om utländska författningar, förmodligen de länder,

*Ifrågasatt
förändring
af ett anslags
natur.
(Forts.)*

der det är s. k. parlamentariskt styrelsesätt. I Tyskland vet man, att regeringen alls icke frågar efter Riksdagens anmärkningar. I de parlamentariska länderna åter går det till på det sättet, att hvarje regering, som fått en finanslag antagen, gör med anslagen hvad den vill och öfverskrider dem med betydliga belopp, så länge den har majoritet i riksdagen, ty den vet, att dess parti då håller den ryggen fri; och har regeringen icke majoritet, kan den falla lika väl därför, att det är vackert väder i dag, men ej var det i går. Så länge oppositionen icke är tillräckligt stark, kan regeringen som sagdt öfverskrida anslagen huru mycket som helst, ty dess eget parti räddar den i alla fall. För öfrigt äro vi ännu icke lyckliggjorda med det parlamentariska styrelsesättet. Jag vet icke, om det ingår i Friherre Klinckowströms framtidsplaner, icke ingår det åtminstone i mina, men det förklarar jag, att skola vi här gå in i bestämmande af utgifter uti alla dess minsta detaljer, då blir det alldeles omöjligt att styra och regera.

Friherre Klinckowström: Jag beklagar, att, då Friherre Leijonhufvud nu i denna Kammare, om jag icke allt för mycket missminner mig, uppträdte för första gången, det skett på ett sådant sätt, som vi alla nu hört. Han ådagalade, hvad främmande länder beträffar, en grof okunnighet om, huru det der tillgår vid bestämmande af statsregleringen. Jag hade icke väntat, att en person i hans ställning skulle hafva så liten kännedom om, huru staten regleras i de flesta konstitutionella länder; han tyckes aldrig hafva sett en dylik statsreglering; jag står därför, såsom jag redan sagt, gerna till tjänst äfven för honom med upplysningar derom. Att här ingå i svaromål med en sådan talare, torde herrarne finna vara alldeles orimligt, och skulle flertalet af Kammarens ledamöter verkligen kunna hafva en sådan obekantskap med främmande länders förhållanden, så är det lätt att fatta, att Kammaren finner allt godt och väl bestäldt, som det är hos oss; men, tro mig, i detta fall, liksom i många andra, kommer upplysning att smänigom tränga in bland massorna, och gifve Gud, att den först inträngde hos Riksdagen, så att i tid nödiga åtgärder kunde vidtagas. Så länge jag har en röst i denna Kammare, hvilket kanske blott blir ett år till, skall jag påstå denna Riksdagens förnämsta maktbefogenhet enligt grundlagen, nemligen att ensam bestämma hela statsregleringen.

Friherre von Kræmer: Jag skall icke förlänga diskussionen, men jag vill blott få tacka för Herr Friherre Klinckowströms vänliga inbjudning att få stiga upp till honom och erhålla närmare underrättelser angående statsregleringarne utomlands. Ja, det skulle jag gerna göra — om jag blott kunde riktigt lita på hvad jag der finge höra. Men det kunde ju också hända, att jag återkomme från det besöket med ännu mer förvirrade begrepp om saken än förut? I alla händelser fruktar jag, att jag åtminstone icke obetingadt kunde stödja mig på den undervisning jag erhöle.

Den ärade friherren torde därför benäget ursäktas mig, om jag försigtigtvis icke infinner mig.

Jag tror för öfrigt icke, att jag misstagit mig deruti, att anslagen utomlands beviljas mera i ett sammanhang till hvarje af de särskilda, hvad vi kalla, hufvudtitlarne, och att ministrarne der hafva temligen fria händer inom den totala summan, samt att följaktligen det hos oss öfliga sättet att diskutera och bestämma de särskilda anslagen inom hvarje hufvudtitel verkligen är ett svenskt sätt, men som jag dock visst icke därför anser förkastligt, utan som verkligen har sina goda skäl.

*Ifrågasatt
förändring
af ett anslags
natur.
(Forts.)*

Herr Mankell: Blott några få ord. Jag tror, att Stats-Utskottet i det speciella fall verkligen haft rätt. Jag anser nemligen, att det mål, som af den ärade motionären åsyftas i denna motion, såsom i flera andra, och hvilket mål äfven jag eftersträfvat, eller en närmare bestämning och ökad kontroll i afseende på statsregleringen, *icke* vinnes på det sätt, han här föreslagit, genom att öfverflytta reservations- och förslagsanslagen till bestämda anslag; ty, alldeles såsom Stats-Utskottet erinrar, blir följden deraf blott den, att besparingarna komma regeringen till godo, så att densamma kan godtyckligt använda dem, i stället för att, om de utgöra besparingar å förslagsanslag, de gå till fonden för reserverade medel eller, såsom jag skulle vilja kalla den, statsverkets öfverskottskassa, för att i framtiden användas efter Riksdagens bepröfvande.

Men, om jag ock erkänner detta, så tror jag dock, att Stats-Utskottet med anledning af motionen kunnat föreslå en annan åtgärd, nemligen helt enkelt att *nedsätta* anslagen. Enligt grundlagen ligger det icke allenast inom Stats-Utskottets befogenhet, utan är äfven dess skyldighet att tillse, huruvida anslagen kunna nedsättas. När det nu visat sig, att ett anslag, det må vara af hvad natur som helst, är efter år gifvit öfverskott med samma eller till och med stigande belopp, då hemställer jag, om icke det kunde vara skäl att Stats-Utskottet begagnade sin rätt och skyldighet att föreslå nedsättning.

I afseende å detta anslag har det visat sig, att det samma lemnat ett öfverskott af i medeltal 2,969 kronor årligen; och då vill det synas mig, som om här hade varit ett tillfälle att föreslå nedsättning från 18,000 kronor t. ex. till 16,000 kronor.

Man har sagt, att det skulle göra detsamma, om det ena eller andra sker — om man nedsätter anslaget eller lemnar öfverskottet till reservfonden. Men detta synes mig ingalunda vara förhållandet. Ty i senare fallet kommer öfverskottet dock alltid förr eller senare att användas för statsverkets behof, men i förra fallet sker en verklig besparing.

Imellertid vill jag hafva yttrat detta, icke så mycket med afseende på detta ringa anslag, som ej mera med afseende på åtskilliga större framdeles i statsregleringen förekommande; och jag hemställer till Stats-Utskottet, om det icke vore skäl att något mera, än som hittills skett, vid tillfälle försöka att nedsätta dylika anslag. Jag har för öfrigt icke något yrkande att göra.

Ifrågasatt
förändring
af ett anslags
natur.
(Forts.)

Öfverläggningen angående nu föredragna punkt förklarades härmed slutad, och Utskottets deri gjorda hemställan bifölles.

5—7 punkterna.

Bifölles.

8 punkten.

Lades till handlingarna.

9—13 punkterna.

Bifölles.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 18 och 20 innevarande Februari bordlagda utlåtande N:o 9, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tredje hufvudtitel.

1 punkten.

Tredje
hufvudtitelns
ordinarie
anslag.

Friherre von Kræmer: Såsom herrarne torde finna, skiljer sig Utskottets förslag i de tre moment, hvori det blifvit uppdeladt, från den reservation, som af Herr Grefve Sparre jemte mig och åtskillige andre af Stats-Utskottets ledamöter blifvit afgifven, endast i afseende på det, som föreslås i Utskottets betänkande i momentet a), nemligen att den af Kongl. Maj:t begärda förhöjning af 3,050 kronor till anslaget för skrifmaterialier, expenser och extra utgifter icke måtte bifallas. Detta belopp är verkligen så obetydligt, att det ur denna synpunkt icke skulle löna mödan att derpå spilla många ord, ty ehuru anslaget till tredje hufvudtiteln är en obetydlighet äfven i slutsumman i jemförelse med hvad som anslås under andra hufvudtitlar, så äro dock äfven i sagde tredje hufvudtitelns slutsumma dessa 3,050 kronor en försvinnande litenhet. Jag skulle således icke hafva i detta fall skilt mig från Utskottets pluralitets mening, om icke detta anslag, ehuru till siffran litet, hade ur principiell synpunkt en större betydelse. För förhållandet dermed är redogjort i bilagan till tredje hufvudtiteln å sidan 5, och äfven i motiveringen till Första Kammarens ledamöters reservation är det hufvudsakligen deraf åtminstone antydt. Jag tager mig dock den friheten att i yttersta korthet här än en gång påpeka förhållandet.

Saken är den, att bidragen till kabinettskassan skola enligt en gammal öfverenskommelse mellan brödralanden förhålla sig så, att Sverige skall bidraga med $\frac{12}{17}$ och Norge med $\frac{5}{17}$. Om man nu adderar ned de anslagsbelopp, som i riksstaten förekomma under namnet kabinettskassan på svensk sida, så får man en summa, adderar man ned de anslag, som i Norge lemnas till kabinettskassan, så får man en summa. Men om man sedan pröfvar dessa summors förhållanden genom en enkel regula di tri, finner man, att de svenska anslagen icke stå i förhållande till de norska, som 12 till 5, utan att därför felas i de förra, noga uträknadt, 3,047 kronor $\frac{5}{10}$ öre, hvilket belopp är afrundadt i Kongl. Maj:ts proposition till

3,050 kronor. Denna lilla nu begärda anslagsförhöjning har således en större principiell än finansiell betydelse, ty det är icke riktigt tydligtgjordt för brödralandets representation, att Sverige bidrager med den proportionella andelen, då fulla beloppet icke i riksstaten är upptaget. I verkligheten betalar Sverige naturligtvis sin andel, och det tillgår helt enkelt på det sättet, att af kabinettskassans besparingar årligen tillskjutas 3,050 kronor, men det är oegentligt, att det icke äfven synes i riksstaten.

Då nu emellertid dessa penningar i allt fall utgå, tror jag att det af reservanterna gjorda påståendet, att det icke är någon anslagstillökning eller ökning i utgifter, måste bestämdt hålla streck. Kabinettskassans utgifter för ett år bestå ju tydligen af de utgifter, som bestridas med anslagen, *plus* de utgifter, som bestridas med förut inbesparade medel, som också äro svenska statsmedel. Om derföre man nu i riksstaten under tredje hufvudtiteln upptager 3,050 kronor mera, än förut, minskar man derigenom utgifterna af besparingarne med samma belopp. Utgifterna blifva således desamma.

Någon ökad utgift kan deraf icke föranledas, så vida man icke vill uppställa den orimliga förmodan, att, derföre att utrikesministern får behålla dessa 3,050 kronor på besparingarne, han af sådan orsak skulle af besparingarne göra större utgifter, än hvad annars skulle skett. Jag kallar denna förmodan orimlig och stöder mig härvid på, att dessa besparingar, som för några år sedan uppgingo till något öfver 30,000 kronor, numera nedgått till nära 20,000 kronor. Här förefinnes alltså sanneligen icke någon frestelse att med besparingarne friare förfara, äfven i fall denna obetydliga tillökning i anslagen sker. Det är således ej fråga om en *verklig* utgiftstillökning under tredje hufvudtiteln, utan tillökningen är blott *skenbar*. Den föreslagna anslagstillökningen är blott en *öfverföring* af anvisning på besparingarna till anvisning på anslagen.

Men det finnes ett alldeles särskildt skäl, hvarföre jag nu besvärar Kammaren med detta utförliga yttrande i denna obetydliga sak, det är nemligen det, att af förra Riksdagen beslöts en skrifvelse med begäran, att åt bilagan till tredje hufvudtiteln skulle gifvas en lika öfverskådlig uppställning, som kommit de andra hufvudtitlarnas bilagor till del allt sedan år 1880. Detta har nu skett och, som mig synes, på ett mycket tillfredsställande sätt. Det synes mig då vara ett ytterligare steg i precis den riktning, som Riksdagen i denna skrifvelse begärde, nemligen att få en öfverskådlig uppställning, då man föreslår, att anslaget på den svenska sidan bestämmes så, att man får en rätt proportion mellan de båda ländernas anslag. Eljest är detta en kvarstående dunkelhet, då nemligen man läser, att anslagen skola förhålla sig såsom 12 till 5, och likväl sedan ser, att detta icke är förhållandet i riksstaten.

Jag anser således, att Riksdagen just af den begäran, som gjordes förra året, ovilkorligen borde finna sig föranlåten att bevilja denna skenbara anslagsförhöjning, hvilken består i att göra tablån fullt otvetydig.

Då nu emellertid denna punkt föredragits, icke momentvis,

*Tredje
hufvudtiteln
ordinarie
anslag.
(Forts.)*

*Tredje
hufvudtiteln^s
ordinarie
anslag.
(Forts.)*

utan i ett sammanhang, anser jag icke den lydelse, som reservanterna från Första kammaren föreslagit för sin hemställan, vidare vara lämplig, utan kunna högst betydligt förenklas. Jag tager mig derföre friheten yrka, att, i afseende på den föredragna punkten, som omfattar alla tre momenten af Utskottets hemställan, Första Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, så vidt den skiljer sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, måtte gilla och bifalla Kongl. Maj:ts proposition oförändrad.

Jag anhåller om proposition å detta mitt yrkande.

Friherre Klinckowström: Oaktadt, såsom den siste talaren nyss nämnde, anslaget är af ringa betydelse hvad beloppet beträffar, vill jag dock icke lemna det utan ett yttrande, så mycket hellre som de ledamöter i Stats-Utskottet, med hvilka jag i allmänhet brukar vara lika tänkande rörande statsregleringen, här lyckats genom en förunderlig ödets skickelse blifva i majoriteten. Det är en sådan glädjande upptäckt, att det vore synd att nu låta slå i hjel betänkanudet i denna lilla fråga utan att på något sätt understödja det.

Den begärda tillökningen af 3,050 kronor kan jag icke finna vara af behofvet påkallad. Senaste Riksdag afslog en dylik begäran af Kongl. Maj:t, och jag anser att Riksdagen äfven nu bör vidblifva samma åsigt. Det skäl, som reservanterna, tio ledamöter från Första kammaren, anført för bifall till Kongl. Maj:ts begäran, är, att man derigenom skulle erhålla den rätta proportionen mellan de anslag, som Sverige och Norge gemensamt lemna till Utrikesdepartementet; men denna proportion finner jag kunna erhållas lika väl genom en simpel räkning sålunda, att om Norge hittills har betalt för mycket, föreslår man den Kongl. norska regeringen, att Norge måtte minska sitt bidragande så mycket, att proportionen bibehålles. Men att Sverige skulle betala mera nu än hittills, kan jag icke finna behöfligt. Herrarne komma säkerligen ihåg att, icke i den sista, men i nästföregående statsrevisionsberättelsen gjordes anmärkning öfver det sätt, hvarpå Utrikesdepartementet begagnade extra utgiftsmedlen till inköp af åtskilliga obehöfliga böcker m. m.; och att denna anmärkning var befogad, derom är jag fullt öfvertygad. Under sådana förhållanden finner jag det lämpligt, hvarom jag för min del äfven värdsamt anhåller, att Kammaren måtte gilla och godkänna Stats-Utskottets betänkande i ifrågavarande punkt.

Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena Friherre Hochschild: Jag är den förste talaren mycket tacksam för att han yrkat bifall till Kongl. Maj:ts proposition rörande tredje hufvudtiteln. Äfven jag hoppas och anhåller, att Kammaren täcktes bifalla Kongl. Maj:ts proposition i denna del.

Herr Friherre Klinckowström anser, att det belopp af 3,050 kronor, som blifvit begärdt för att bringa upp Sveriges anpart i budgeten till fullt $\frac{12}{17}$ af Sveriges och Norges bidrag till kabinetskassan, skulle vara obehöfligt, och hänvisar till besparingarna

under yttrande, att han icke inser, hvarföre Sverige skulle betala mer, då man i stället borde föreslå, att Norge skulle betala mindre. Kongl. Maj:t har emellertid redan fattat sitt beslut i ämnet och gjort framställning till båda rikenas representationer, och någon förändring deri kan nu icke göras, åtminstone icke utan stor olägenhet.

*Tredje
hufvudtitelns
ordinarie
anslag.
(Forts.)*

Då Herr Friherre Klinckowström anser, att Sveriges utgift skulle blifva mindre, om dessa 3,050 kronor icke beviljades, får jag fästa hans uppmärksamhet derpå, att när det svenska bidraget är otillräckligt, hänvisas chefen för Utrikesdepartementet till besparingarna, och att dessa äro svenska statens medel lika mycket som ett anslag. Utgifterna komma icke att ökas derigenom, att Riksdagen beviljar 3,050 kronor utöfver hvad som förut varit anslaget; det enda resultatet af ett afslag å Kongl. Maj:ts begäran blifve, att besparingarna minskades. Naturligtvis kan man under någon tid hjälpa sig fram sålunda, men snart nog torde besparingarna taga slut. Afslår Riksdagen begäran om 3,050 kronors förhöjning i anslaget, kan nog utrikesbudgeten gå i hop ännu några år, men det är icke en ordentlig bokföring att på inkomstsidan uppföra ett mindre belopp, än som i verkligheten utgår.

Jag vågar hemställa om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Friherre von Essen, Fredrik: Jag har icke något att tillägga till hvad den förste och den tredje talaren i denna sak anfört, utan vill blott anmäla, att jag, som finnes antecknad bland reservanterna i denna fråga, jemväl biträder det yrkande, som af Herr Friherre Kræmer nu blifvit framställt.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till Utskottets förevarande hemställan och sedan derpå att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

2 punkten.

Bifölls.

Föredrogs å nyo Lag-Utskottets den 18 och 20 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 5, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 22 § i förordningen angående inteckning i fast egendom.

*Ändring af
22 § i förord-
ningen ang.
inteckning i
fast egendom.*

Herr Bergström: Det är nu tredje gången, som Herr Sjö framkommit med förslag om ändring af förevarande § i gällande förordning angående inteckning i fast egendom af den 16 Juni 1875. Vid två föregående riksdagar har denna Kammare utan

Änärning af votering afslagit hans motion och dervid stödt sig på de skäl, som
22 § i förord- för afslag anförts af 1883 års Lag-Utskott. Jag tror, att dessa
ningen ang. skäl, hvilka reservanternas nu hafva åberopat, äro så fullgiltiga,
inteckning i att denna Kammare, som icke så lätt vexlar åsigt, läser finna
fast egendom. sig föranlåten fatta samma beslut, hvori Kammaren vid två föregående riksdagar stannat.
 (Forts.)

Det är tröttsamt att den ena riksdagen efter den andra tala i ett och samma ämne, men något är man tvungen att yttra, när motionären anser sig ständigt böra återkomma med samma förslag. Jag tillåter mig att ur mitt anförande vid förra riksdagen erinra om, att den gamla inteckningslagen af 1818 innehöll i 24 § ett så lydande stadgande: "då gäldenären sitt skuldebref hos Rätten företer och således visar, att han skulden till fullo betalt, varde inteckningen dödad och sådant strax å skuldebrefvet tecknadt, så ock i protokollet skrifvet". Med gäldenär menas här uppenbarligen fastighetsegaren, och det var således endast han, som fick påkalla inteckningens dödande. Innehafvandet af skuldförbindelsen innebar en rättspresumtion egde han att få inteckningen dödad; men det var i egenkap af egare till den intecknade panten, som han hade denna rätt. Då nu gällande inteckningsförordning af 1875 uttryckligen stadgar, att sådant dödande icke får ega rum utan samtycke af egaren till den intecknade fastigheten, har denna lag icke sagt annat, än hvad som låg i den äldre inteckningslagen.

Det är visadt, att denna lagen, om den icke rätt tolkades och handhades, kunde leda till rättskränkningar. Man har visserligen i Lag-Utskottets utlåtande till 1884 års Riksdag sagt, att sådana rättskränkningar äro konstruerade i föreställningen och existera icke i verkligheten. Men jag vågar påstå, att de hafva förekommit. Under öfverläggningarna i år i Lag-Utskottet omtalade en ledamot följande händelse: en fastighetsegare hade lån i offentlig låneinrättning mot hypotek af en inteckning å 10,000 kronor; han betalade lånet, men, innan han kom i besittning af den hypotiserade intecknade skuldsedeln, lät inrättningens ombudsman, som i den intecknade fastigheten hade en yngre inteckning å, om jag rätt minnes, 10,000 kronor, döda den äldre inteckningen. Han ryckte sålunda upp i afseende å förmånsrätten; men fastighetsegaren var förhindrad att vidare utsätta det igenlösta hypoteket.

På dessa skäl yrkar jag afslag å motionen och Lag-Utskottets betänkande.

Herr Hasselrot: Då jag i motsats mot den föregående talaren tillåter mig yrka bifall till Lag-Utskottets ifrågavarande betänkande, måste jag visserligen erkänna, att Kammaren två gånger förut afslagit motioner af likartad beskaffenhet med den föreslagna, men det är ju icke så sällan ett förslag till lagförändring till en början mötes af motstånd och en eller annan gång faller, men sedan, då man allt mer fått ögonen öppna för befintligheten af de svårigheter, som detsamma afser att undanröja, vinner fram-

gång. Det är också min lifliga förhoppning, att så äfven skall ske i detta fall, äfven om frågan nu icke skulle gå igenom.

Om Kammaren behagar lemna mig uppmärksamhet en kort stund, skall jag söka visa, att de förespelt olägenheterna af förändringen äro väsentligen obetydliga och små emot de olägenheter, som förefinnas på grund af den nu gällande bestämmelsen. Dervid är det min skyldighet medgifva, att det fall, som Lag-Utskottets ärade ordförande omnämnt och reservanterna jemväl åberopat, kan förekomma, det vill säga, att innehafvare af en inteckning skulle kunna låta döda denna helt och hållet eller till en del eller också nedsätta densamma och på så sätt åstadkomma, att en annan inteckning blefve gällande med bättre rätt, så att, då jordegaren återfick först omförmälda inteckning, han icke kunde begagna den med samma fördel som förut. Men för det första torde ett sådant fall blifva ytterst sällsynt, och för det andra skulle jag näppeligen vilja, såsom reservanterna, kalla detta en *rättskränkning*. I sjelfva verket blir ju derigenom gäldenärens skuld icke ett öre större. Den är precis densamma som förut. Enda följden blir, att han icke har så lätt att placera en del af sin skuld som förut, och detta skulle jag helst vilja kalla en *olägenhet*. Vidhåller man emellertid att kalla ett dylikt förfarande för en *rättskränkning*, så blir genom antagande af det nu föreliggande förslaget en sådan *rättskränkning* ingalunda legaliserad. Derröre att man medgifver, att en inteckning utan jordegarens samtycke må kunna dödas, har man icke gifvit innehafvaren af inteckningar obegränsad rätt till en sådan åtgärds vidtagande. Det står i 10 kap. 3 § Handelsbalken: "pant bör väl gömmas och vårdas, och ej utan egarens lof och minne brukas eller utlånas vid — — — bot och skadan åter." I 4 § samma kapitel och balk heter det: "Kommer skada å pant, förty att den, som panten hade, den ej rätteligen vårdat; gälde han fullt åter." — — — Den, som skadar en pant, får således enligt nämnda lagbud ersätta all skada, som deraf följer, och funnes icke handelsbalkens berörde bestämmelser, skulle detta i alla fall följa af allmänna rättsgrundsatser. Genom dom af år 1877 har också Kongl. Maj:t ålagt en inteckningshafvare, som låtit en inteckning förfalla, att ersätta jordegaren den skada, som derigenom uppkommit.

Häraf följer enligt mitt förmenande oförtydbart, att, äfven om genom lagförändringen i fråga möjlighet beredes en inteckningshafvare att döda en inteckning, derigenom ingalunda lemnas honom rätt att utan jordegarens tillstånd vidtaga en dylik åtgärd, utan att han derigenom ådrager sig skyldighet att ersätta all skada, som derigenom kan uppkomma. Om jag skulle finna för mig beqvämare att ställa en del egendom utom dörren i stället för att hafva den inom lås och nyckel, så berättigar jag väl ej derigenom någon att tillgripa eller skada denna egendom, ehuru jag möjliggjort sådant.

Genom att borttaga den lås och bom, som finnes i lagens nuvarande bestämmelse om intecknings dödande, kan ej ett obehörigt förfarande härutinnan anses vara legaliseradt, om också delvis möj-

*Ändring af
22 § i förord-
ningen ang.
inteckning i
fast egendom.
(Forts.)*

Ändring af
22 § i förord-
ningen ang.
inteckning i
fast egendom.
(Forts.)

liggjordt, och i den ersättningskyldighet, som ett obehörigt för-
farande medför, anser jag ligga det bästa och säkraste korrektiv
mot befarade missbruk härutinnan.

Den nu föreslagna förändringen innebär för öfrigt endast en
återgång till hvad före år 1876 i detta afseende varit stadgadt
och som då ej föranledde några kända olägenheter. Detta erkännes
visserligen icke af den ärade ordföranden i Lag-Utskottet; men
professorn i civilrätt vid Upsala universitet har i sitt arbete
om den nya inteckningslagen ansett nu gällande bestämmelse så-
som en "nyhet" i vår lagstiftning. Då jag nu går att redogöra
för de olägenheter, som följa af lagens nuvarande, af motionären
öfverklagade stadgande, så erkänner jag att detta stadgande vid
första påseendet synes vara ytterst enkelt och öfverensstämmande
med alla rättsbegrepp. Stadgandet innebär, att äskad åtgärd om
dödande af inteckning helt och hållet eller till viss del eller den-
sammans nedsättande icke må beviljas utan egarens (af fastigheten)
samtycke. Att svårigheter härvid kunna uppkomma beror emel-
lertid på våra säregna eganderättsförhållanden.

Då en egare innehar ett helt hemman eller gård, möta inga
svårigheter. Vill han döda en inteckning, vare sig ny eller gammal,
företer han sitt lagfartsbevis eller fastebref, och dermed är hans
eganderätt styckad och saken klar. I de flesta fall äro emellertid
icke förhållandena så enkla. Hemmanen äro ofta delade mellan
många olika egare, och då blir förhållandet helt annat. Jag tager
t. ex. ett hemman, Torp, deladt mellan 4 egare. $\frac{1}{4}$ deraf intecknades
på 1840-talet och denna hemmansdel har sedan gått i många
händer tills nu. Egaren vill söka ett hypotekslån; han löser för
sådant ändamål in den äldre inteckningen och söker att få den
dödad. Nej, säger domaren, visa att sökanden är egare till just
den hemmansdel, deri inteckningen beviljats på 1840-talet. Han
har då ingen annan utväg än att skaffa sig alla sina företrädares
åtkomsthandlingar från 1840 till 1885. Jag behöfver icke påpeka,
hvilka svårigheter, arkivundersökningar och kostnader detta kan
åstadkomma. I detta fall finnes dock en möjlighet att få de er-
forderliga handlingarna och sålunda åtgärden beviljad. Andra fall
finnas, som äro mycket värre. Jag förutsätter, att detta samma
hemman Torp har på 1840-talet egts af en och samma egare, som
då intecknade detsamma. Det såldes sedan i fyra lotter, och en
af egarne vill nu inteckna en sådan fjerdedel. Han löser in den
gamla inteckningen och begär att få den dödad. Nej, svarar dom-
hafvanden, visa att *alla* egarne i detta hemman medgifver dödandet,
ty den första inteckningen gäller hela hemmanet. Då befinnes det
t. ex., att $\frac{1}{4}$ tillhör sterbhusdelegare gemensamt. En eller ett
par af dessa hafva rest till Amerika eller annorstädes hän. Hela
åtgärden är då omöjliggjord, derföre att en delegare i hemmanet,
huru liten lott han än må hafva, icke medgifvit dödandet.

Ett enda exempel till, och detta ett från min egen erfarenhet.
Ett hemman, Östra Sörby, var deladt i 4 delar. De olika delarne
intecknades på 1840- och 1850-talen för olika hypotekslån. En
Länsman, Rosell, köpte sedan alla delarne och fick fasta på *hela*

hemmanet gemensamt. Sedan kommo emellertid de olika delarne af hemmanet åter i fyra olika personers händer. En af desse, egare af $\frac{1}{4}$ af hemmanet ville nu söka ett hypotekslån. Han löste då in den gamla hypoteksinteckning, som graverade hans hemmansdel. Han visste nemligen, mycket väl, hvilken af de gamla fjerdedelarne han köpt, och hvilket af lånen, som besvarade denna. Då kom han till domaren och anhöll att få den gamla inteckningen dödad. Nej, det går icke för sig. Med våra jordeboksförhållanden och fastighetsböcker är det nemligen omöjligt att utreda, hvilken af de gamla fjerdedelarne, som saknar hvarje särskild beteckning, han eger. Han måste således förskaffa sig medgifvande af alla delegare i hela hemmanet.

Dessa och dylika fall äro icke uppkonstruerade ur fantasien. De förekomma så att säga daglig dags vid våra landtdomstolar, och att förhållandena härutinnan icke blifvit svårare, än de för närvarande äro, beror derpå, att ett stort antal af våra landtdomare och särskildt de äldre gå, om jag så får säga, på sidan om lagen. Då en person kommer till en sådan domare, nöjer sig den senare med att personen uppgifver sig vara egare af hemmanet eller ombud för denne och medgifver i sådan egenskap dömandet; men detta kan icke hindra att stadgandet, sådant det föreligger, synes fordra att en sådan uppgift styrkes, och säkert är att en sådan tillämpning vinner allt större utbredning.

Det är vidare sagdt, att de som egentligen hafva olägenhet af den öfverklagade bestämmelsen äro ombudsmännen hos hypoteks-föreningarna. Detta må visserligen vara en sanning, men en "sanning med modifikation". I regeln får nemligen den lånesökande icke ut något lån från hypoteks-föreningar förr, än alla åtgärder rörande dödande och nedsättning af äldre inteckningar äro vidtagna. Såsom ombudsmän vid hypoteks-föreningarna hafva de ej att göra med dessa åtgärder. Men förhållandet är, att de vanligen äro ombud för de lånesökande, och i denna deras egenskap hafva de lärt känna olägenheterna af det nu gällande stadgandet. Det är således egentligen sjelfva jordegarna, som dessa svårigheter drabba. Ett oförtydligt bevis derpå är också, att denna reform med så lifligt intresse omfattats af landtmännen i Andra Kammaren, hvilka i allmänhet ega delar af hemman och hvilka bäst känna hvar skon klämmer.

Ej heller har jag träffat någon landtdomare, som ej ansett den föreslagna förändringen nyttig och behöflig.

Endast ett par ord till! Om jag nu lyckats öfvertyga någon af Kammarens ledamöter om gagnet ur *praktisk* synpunkt att taga bort stadgandet i fråga, återstår möjligen den betänklighet hos mången, att man måste se saken äfven ur *teoretisk* hänsyn. I detta afseende är jag lycklig nog att kunna hänvisa till den främste målsmannen i vårt land för vetenskapen i denna del, nemligen professorn i civilrätt vid Upsala universitet, hvilken i sitt ofvan anmärkta arbete förklarar, att detta stadgandes införande i den nya inteckningslagen icke syntts honom vara behöfligt eller gagnande.

Ändring af
22 § i förord-
ningen ang.
inteckning i
fast egendom.
(Forts.)

Ändring af
22 § i förord-
ningen ang.
inteckning i
fast egendom.
(Forts.)

Är det nu så, som jag haft äran framhålla, att genom förändringen skulle vinnas åtskilliga praktiska fördelar, utan att någon väsentlig olägenhet deraf kan befaras och utan att något teoretiskt hinder för densamma möter, anser jag mig ej sakna skäl原因 anledning att hos Kammaren hemställa om bifall till Lag-Utskottets betänkande.

Herr Claëson: Då jag sedan mer än 20 år tillbaka haft till embetsåliggande att i landtdomstol handlägga inteckningsärenden och till följd deraf är synnerligen intresserad, att inteckningslagen så fullständigt och så väl som möjligt motsvarar sitt ändamål, samt väl äfven får anses vara något bevärdad i sådana saker, anser jag det vara min pligt att yttra mig, huru oangenämt det än är under för handen varande förhållanden.

Jag får nemligen tillstå, att, redan då inteckningslagen för nära tio år sedan utkom, den punkt i lagen, om hvars borttagande nu är fråga, helsades af mig med en känsla motsatt tillfredsställelse, och alla landtdomare, med hvilka jag talat i detta ämne, hafva delat min mening. Vi ansågo detta lagstadgande vara en opraktisk uppfinning, icke framsprunget ur några inom landet befintliga förhållanden, utan en teoretisk konstruktion, och med den noggranna kännedom vi hade om landtbefolkningens vanor och förhållanden förutsågo vi, att detta stadgande skulle åstadkomma mera förargelse än gagn. För att förebygga något, hvilket låge inom möjlighetens gräns, men enligt sakens natur ytterst sällan kunde blifva verklighet, hade man infört en bestämmelse, som för de i formerna mindre förfarne fastighetsegarne — och dessas antal är mycket stort — verkade hinderligt vid deras lofliga åtgärd att på lämpligt sätt ordna sina inteckningsförhållanden. Min erfarenhet är nemligen den, att inteckningar numera sällan dödas, då icke fråga är om att genom dödandet skaffa en förmånligare plats åt andra inteckningar, som skola begagnas i hypoteksinrättningar eller andra allmänna kassor. Det är tydligt, att om på formella skäl en ansökan om dödande afslås, ett uppskof uppstår, som kan medföra penningförlägenhet och andra obehag. Olägenheterna, hvilkas tillvaro ingen af Lag-Utskottets ledamöter bestridt, visa sig i det praktiska lifvet och återkomma, såsom Herr Hasselrot yttrade, ganska ofta, då fördelarna deremot nästan uteslutande äro att finna inom teoriens verld. Fördelen skulle vara den, att icke en inteckning kunde dödas eller postponeras utan fastighetsegarens samtycke. Ett fullständigt dödande af en inteckning utan fastighetsegarens samtycke kan, enligt min åsigt, icke ske utan på grund af grof vårdslöshet af fastighetsegaren sjelf. Ingen fordringsägare gör sig besvär och kostnad för att beröfva sig den sakrätt, som han förvärfvat innan hans fordringsrätt upphört, och ingen fastighetsegare behöfver betala sin intecknade gäld förr, än han får den intecknade reversen tillbaka.

Hvad intecknings dödande till viss del af kapitalet beträffar, kan jag icke tänka mig det på annat sätt, än att vid förnyelse af inteckning till säkerhet för amorteringsslån eller annat lån, hvarå

kapitalafbetalning skett, inteckningen förnyas endast för återstående kapital och ränta. Ett sådant förfaringssätt kan icke vara till gagn för fordringsegaren men väl för fastighetsegaren, som derigenom får lättare att belåna senare inteckningar, och är, enligt min tanke, så gagnande och öfverensstämmande med god ordning, att jag icke vill att lagstiftningen skall motverka ett sådant förhållande.

Ändring af 22 § i förordningen ang. inteckning i fast egendom.
(Forts.)

Då återstår det fall, när en inteckning till förmånsrätten nedflyttas.

Det är gifvet, att i allmänhet ingen fordringsegare vill hafva sin fordringsrätt förminskad. Reservanterna hafva emellertid förutsatt, att detta kan ske af en fordringsegare, som är i maskopi med en senare inteckningshafvare; men jag tror för min del, att sådant icke gerna kan förekomma, och är åtminstone viss, att, om så skulle i något enstaka fall inträffa, den dödade inteckningen ej skulle nedflyttas så långt, att den blefve dålig eller svårbelånad. Det enda fall, som jag egentligen kan tänka mig innebära frestelse till en nedflyttning utan fastighetsegarens samtycke, är, att en fordringsegare har flera inteckningar i samma fastighet, hvilka förfalla på olika tider, och han före inlösandet af en tidigare förfallande vill skaffa bättre rätt åt en följande; men jag tror att äfven ett sådant fall ytterst sällan skall förekomma, och att någon stor skada ej derigenom skall kunna uppstå.

Jag vill icke, såsom Herr Hasselrot klandra det förfarande, som iakttages af de domare, hvilka icke hålla så noga på formen utan medgifva postposition eller dödande af inteckning på ett icke befullmäktigadt ombuds blotta uppgift, att åtgärden sker på fastighetsegarens begäran och utan att dennes fortfarande eganderätt med handlingar styrkes; men uppenbart är, att de mera formelt anlagde och försigtige domarena fördra strängare former, och medgifvas måste, att desse äro teoretiskt bäst försvarade. Redan den omständighet, att några domare förfara på ett sätt och några på ett annat, innebär en osäkerhet i rättsskipningen, som i och för sig är en stor olägenhet.

Då en sådan motion, som denna, hvilken ej kan anses framdrifven af partilidelse eller dylikt, återkommer tre riksdagar å rad och vinner understöd i Andra Kammaren, hvarest hemmansegarne äro starkast representerade, anser jag det visa, att det ifrågavarande lagbudet verkar tryckande på hemmansegarne, och att desse vilja blifva befriade från den mera välmenta än välkomna gåfva, som deri lemnats dem, och min öfvertygelse är att, med den uppmuntran, motionen hvarje gång rönt, Riksdagen icke blifver motionen qvitt, förr än den slutligen bifallits. På grund häraf, och då jag anser den föreslagna åtgärden icke innebära någon fara, utan endast en gård af kloket och rättvisa, hemställer jag om bifall till Lag-Utskottets betänkande.

Herr Fröberg: Jag är af alldeles motsatt åsigt med de två siste talarne och anser tvärt om, att det skulle medföra stora olägenheter för fastighetsegaren, om fordringsegaren hade rätt att,

*Ändring af
22 § i förord-
ningen ang.
in-teckning i
fast egendom.
(Forts.)*

såsom nu föreslås, utan den förres samtycke låta döda den af honom innehafvande in-teckning helt och hållet eller delvis eller densamma under annan nedsättas. Jag vill belysa frågan med ett exempel. Om vi antaga, att en egendom är värd 100,000 kronor och att egaren, som är industriidkare, behöfver låna 50,000 kronor, så utfärdar han t. ex. 5 skuldebref å 10,000 kronor, hvilka han hvar efter annan in-tecknar i egendomen och får belåna på olika ställen. När han nu under utföningen af sitt yrke gjort besparingar och vill göra afbetalningar å sina skulder, vänder han sig naturligtvis först till den fordringsegaren, som har den främsta in-teckningen, på det att, när han inlöst den, han må med säkerhet ega att tillgå en handling, på hvilken han utan svårighet kan vid behof få låna penningar. Blifver den nu föreslagna lagförändringen antagen, skulle det förhållande kunna inträffa att, då fastighetsegaren komme för att göra sin slutliqvid, som kanske vore en obetydlighet, in-teckningen blifvit genom fordringsegarens åtgärd dödad eller nedflyttad, och fastighetsegaren sålunda beröfvats förmånen att, på sätt han beräknat, använda in-teckningen. — Att verkliga rättskränkingar skulle kunna blifva följden af den föreslagna lagförändringen, synes mig vara uppenbart. Något dylikt lär ock tillförene hafva inträffat. Det upplystes inom Lag-Utskottet och har af dess ärade ordförande nyss blifvit framhållet, att före tillkomsten af nu gällande in-teckningsförordning en person hade fått belåna två in-teckningar, af hvilka den ena, eller den äldre, innehades af en bankinrättning, och den andra af dess förvaltare. När gäldenären inlöst den förre in-teckningen, åtminstone till allra största delen, lät bankens förvaltare döda densamma, hvarigenom hans egen in-teckning fick långt bättre rätt, än den förut hade; hvaremot fastighetsegaren tillskyndades svårigheter och kostnader. Att få den inlösta skuldsedeln belånad på nytt kunde ju ej vidare ske utan att söka ny in-teckning, som med sämre förmånsrätt, än den förre egde, vore svårare att kunna använda. Att antaga en lag, på grund hvaraf något dylikt kan ske, vore ej öfverensstämmande med en god kreditlagstiftning. Olägenheterna af Utskottets förslag synas mig blifva så stora, att det är nödvändigt, att den nu gällande lagen bibehålles oförändrad.

Då in-teckning för fordran i allmänhet skall meddelas på grund af fastighetsegarens medgifvande, hvilket en hvar, som genomläser in-teckningsförordningen, lätt kan finna, bör in-teckningen icke heller utan hans medgifvande få dödas eller till säkerheten försämras.

En föregående talare åberopade stadgandet i 10 kap. Handelsbalken, att den som har pant i handom och förfar densamma, är skyldig att till egaren utgifva skadeersättning. Jag undrar just, hvilken skadeersättning på den vägen skall kunna vinnas. Om lagförslaget går igenom, skulle ju fordringsegaren få göra hvad han ville med in-teckningen och vore således i sin fulla rätt, om han dödade densamma eller läte förminska säkerheten derför. Men om fastighetsegarens rätt att få bibehålla den lemnade in-teckningssäkerheten orubbad icke på förslaget sätt ändras, utan det i detta hänseende får bero vid hvad lag nu stadgar, så kan

ju inteckningshafvaren eller fordringsegaren derpå aldrig blifva lidande. Det bör ej heller ligga i fordringsegarens intresse att få sin rätt förminskad. Det torde väl vara gäldenären, som skulle deraf vara intresserad, men icke fordringsegaren.

Ehuru den föreslagna lagförändringen sålunda synes strida mot billighet och rättvisa, söka de siste talarne icke desto mindre med all ifver att främja densamma. Hvarföre? Jo, på det att inteckning måtte kunna lättare dödas, och detta endast därför att vid åtskilliga tillfällen, då en intecknad fastighet blifvit delad på flere händer, svårigheter skulle kunna möta att få inteckningen dödad eller förändrad. Sådana fall kunna väl inträffa någon gång, men endast högst sällsynt, vanligen då en egare af en hemmansdel vill belåna densamma hos någon hypoteksförening. Men i sådana fall är det icke svårare att få saken hjälpt än att bilägga den gemensamma inteckningen, som ju måste finnas tillgänglig, lånehandlingarna, hvarefter den får ligga hos hypoteksföreningen till dess den blifver preskriberad och sålunda förfaller af sig själf. Dermed äro de ofverklagade olägenheterna undanröjda, och skäl förefinnas icke vidare för lagförändringen.

Det har sagts, att landtmännen och de smärre hemmansegarne i allmänhet önskade denna lagförändring. Det förefaller mig i sanning högst besynnerligt; och, om så är, tror jag att de själfva icke veta, hvad de egentligen vilja, ty denna förändring är icke till deras fördel utan tvärt om till deras nackdel. Att några praktiska olägenheter för landtmännen af den nu gällande lagen förorsakas, kan jag således icke inse. Endast för att lätta domstolarnes besvär bör man ej heller ändra en lag, som hvilat på god och rättvis grund.

Jag anhåller om afslag å Utskottets hemställan, men om bifall till reservationen.

Herr Bergström: Med mycken motvilja, jag kan nästan säga nödtvungen, medgaf slutligen den andre talaren i ordningen, att den åtgärd, jag omtalade hafva blifvit af ombudsmannen i en allmän låneinrättning vidtagen, innebar en verklig rättskränkning; men han ansåg densamma icke vara af synnerligen stor betydelse. Den var dock icke så obetydlig, som talaren tycktes anse, ty fastighetsegaren nödgades till följd deraf, om han kom i behof att ytterligare upplåna penningar mot inteckning i fastigheten, utfärda ett nytt skuldebref å 10,000 kronor, belägga detsamma med ny stämpel och låta inteckna det i egendomen för att slutligen hafva minskad utsigt att få inteckningen belånad, emedan den sjunkit ned under ombudsmannens.

Det må vara, att genom ändring af lagen i den syftning, motionären föreslagit, sådana svekfulla åtgärder icke blifva legaliserade. Men mig synes det vara godt och nyttigt, att lagen är sådan, att domstolarne kunna förhindra slika tilltag; dertill äro de ock i tillfälle med den lydelse, lagen nu har.

En talare åberopade en stor juridisk auktoritet till stöd för den satsen, att genom ifrågavarande lagbud, sådant det nu lyder i 1875 års

*Ändring af
22 § i förord-
ningen ang.
inteckning i
fast egendom.
(Forts.)*

Ändring af
22 § i förord-
ningen ang.
inteckning i
fast egendom.
(Forts.)

förordning, en nyhet blifvit införd i vår lagstiftning. Jag har stor aktning för doktrinen och för rättslärare, men i detta fall tager jag mig dock friheten att emot en sådan lärare häfda min uttalande åsigt. Dervid måste jag å nyo betona ordalydelsen i den gamla inteckningslagen: "Då gäldenär sitt skuldebref hos Rätten företer, och således visar, att han skulden till fullo betalt, varde inteckningen dödad, och sådant straxt å skuldebrevet tecknadt så ock i protokollet skrifvet". Med "gäldenären" menades uppenbarligen fastighetsegaren; och jag tror att de domstolar handlade rätt, som vid tillämpningen af 1818 års förordning icke medgäfvode det oskick, att hvilken person som helst fick låta döda en inteckning. Vore endast fråga om att återgå till det gamla lagbudet, sådant det lyder i 1818 års förordning, skulle jag icke hafva så mycket deremot, men jag finner högst betänkligt att antaga ett lagstadgande af sådan lydelse, som motionären och Lag-Utskottet föreslagit. Samma lydelse föranleder och medgifver uppenbarligen en sådan tolkning, att hvem som helst, eho det vara må, till och med en, som olöfiligen åtkommit ett intecknadt skuldebref, är ovilkorligen berättigad att vid den rätt, som beviljat inteckningen, få densamma dödad, då han för sådant ändamål företer den intecknade handlingen. Med samma lydelse saknar rätten befogenhet att efterfråga, hvad rätt eller hvad rättsligt intresse den, som företer handlingen, har att begära dödning af den på grund deraf beviljade inteckning. Det är godt och väl, att man vill tillgodose praktiska behof, men man får derföre icke trampa under fötterna stora och viktiga rättsgrundsatser. Om svårigheter kunna uppstå vid belånande af en inteckning, som har andra före sig, äro de icke ööfvervinneliga, om man företer de föregående inteckningarna. Det synes mig dessutom, att de hypoteksföreningar, hvilkas reglementen förbjuda utlemnande af lån mot annan säkerhet än första inteckningar, hade större skyldighet att ändra sina reglementen, än att för deras skull ändringar skola vidtagas i bestående lag.

Jag yrkar bifall till reservationen och afslag å Utskottets hemställan.

Herr Claëson: Då jag nu åter begärt ordet, har det endast skett för att tillbakavisa den beskyllning en föregående talare, Herr Fröberg, framstälde mot mig och dem, som i denna sak stå på min sida, att vi skulle föra fordringsegares och bankombudsmäns talan gentemot fastighetsegarne. Då jag talade för bifall till motionen, skedde det uteslutande i fastighetsegarnes intresse, emedan jag af erfarenhet trodde mig veta, att i verkligheten inga andra än fastighetsegare låta döda eller postponera inteckningar. Jag har åtminstone icke sett ett enda exempel på motsatsen; men för att dödandet skall kunna beviljas, fordras nu att sökanden styrker, att han är den rätte fastighetsegaren, och deri ligger den olägenhet just för fastighetsegarne, hvars undanrödjande jag vill befrämja. Ej heller talade jag för bifall till motionen för att minska det besvär för mig och andra landtdomare, hvartill lag-

budet i fråga kan gifva anledning. Det besväret är jemförelsevis ringa, men större är obehaget att i formens intresse nödgas skaffa sökande allmogemän förargelse.

*Ändring af
22 § i förord-
ningen ang.
inteckning i
fast egendom.
(Forts.)*

Herr Lindahl: Redan vid de föregående riksdagar, då denna fråga varit före, har jag varit af den åsigt, att man borde bifalla ifrågasvarande motion. Denna åsigt har jag icke heller nu funnit skäl att frångå, utan tager mig friheten åberopa, hvad jag vid föregående Riksdagar anfört till stöd för motionens bifallande.

Lag-Utskottets ärade ordförande nämnde, att ordställningen i 1818 års förordning var sådan, att den, om domaren var försigtigt, föranledde en pröfning af dödningsåtgärden.

Vi veta emellertid alla, att detta stadgande icke i verkligheten så tolkades, utan att inteckningen dödades, då den uppvisades inför rätten, vare sig att sökanden styrkte sig vara den rätte fastighetsegaren eller icke. Detta förfarande fortgick under 50 år, utan att några olägenheter deraf förspordes, eller någon motion om ändring deri framlades. Sedan det nya stadgandet inkom i 1875 års förordning, hafva deremot oupphörliga praktiska olägenheter yppats, och motioner om ändring deraf väckts, hvilken ändring praktiske och sakkunnige män funnit sig befogade att understödja. Såsom en föregående talare nämnde, kommer den ifrågasatta förändringen att ske i fastighetsegarnes intresse. I synnerhet de små fastighetsegarna hafva haft att vidkännas de största olägenheterna af det nu gällande stadgandet.

För närvarande inskränker jag mig till att endast yrka bifall till motionen.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde Herr Grefven och Talmannen enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till Utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan och sedan på afslag derå, samt förklarade sig anse sistnämnda proposition besvarad med öfvervägande ja.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som bifaller Lag-Utskottets utlåtande N:o 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utlåtandet.

Omröstning företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—40;

Nej—39.

Telefonledningars skyddande mot skadegörelse.

Föredrogs å nyo och bifölls Lag-Utskottets den 18 och 20 innevarande Februari bordlagda utlåtande N:o 6, i anledning af väckt motion om tillägg till 2 kap. 3 § Rättegångsbalken.

Föredrogs å nyo Lag-Utskottets den 18 och 20 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 7, i anledning af väckt motion om samma skydd mot skadegörelse för vissa telefonledningar, som det, hvilket tillkommer statens telegrafinrättning.

Herr Nordlander: Jag vågar tillåta mig anhålla att i afseende å en punkt af Utskottets utlåtande få inlägga en vördsam gensaga. Utskottet säger nemligen bland annat följande: "Enligt hvad sålunda visar sig har staten för de telefonledningar, som af densamma innehafvas, ännu icke beredt liknande skydd, som det, hvilket åtnjutes för dess telegrafinrättningar." Enligt min uppfattning är denna framställning icke riktig, utan förhållandet helt annat. I 13 § af 19 kap. Strafflagen, hvilken paragraf äfven blifvit af Utskottet i dess utlåtande intagen, stadgas uttryckligen, att en hvar, som uppsåtligen förstör eller skadar statens telegrafinrättning, *någon dess beståndsdel eller tillhörighet*, dömes till det i paragrafen uppgifna straff. Detta lagstadgande synes mig fullt tillämpligt på de statens telegrafverks beståndsdelar eller tillhörigheter, som utgöras af telefonförbindelser och telefonledningar, hvilka efter Kongl. Maj:ts nådiga bemyndigande blifvit såsom en utveckling af telegrafverket anlagda i förbindelse med telegrafstationerna, hufvudsakligen för att kunna underlätta telegrambefordringen utöfver de egentliga telegrafnierna. Jag vågar också hysa den uppfattning, att, om så olyckligt skulle inträffa, att åtal måste anställas för åverkan å en af statens telegrafverk i förbindelse med telegrafstation anlagd telefonledning, den domstol, som skulle handlägga ett så beskaffadt mål, icke skulle draga i betänkande att tillämpa nyss åberopade lagrum, då det ju i sjelfva verket är fråga om en telegrafinrättningens beståndsdel och i hvarje fall dess tillhörighet. Jag har ansett mig skyldig att till protokollet anmäla denna lilla erinran men har för öfrigt i afseende å det slut, hvartill Utskottet kommit, icke något yrkande att framställa.

Herr Biesert: Jag har all anledning att tacka Utskottet för det välvilliga sätt, hvarpå det upptagit min motion. Sedan jag väckte densamma, har jag emellertid blifvit gjord uppmärksam derpå, att man äfven under nuvarande förhållanden möjligen kan få skydd åt telefoninrättningar, som blifvit af enskilde anlagda. Kongl. Maj:t har nemligen vid meddelande af enskilda jernvägskoncessioner förklarad, att jernvägen med dertill hörande telegraf- eller telefoninrättning skall åtnjuta samma skydd, som jemlikt 19 kapitlet 11, 12, 13 och 21 §§ Strafflagen tillkommer dylika af staten utförda anläggningar. Under sådana förhållanden har jag intet yrkande att framställa.

Herr Bergström: En af de viktigaste grunderna i den kriminella rättsskipningen är den, att analogisk tillämpning af strafflagen icke är tillåten, enligt den latinska regeln "nulla poena sine lege", intet straff utan lag. Då nu strafflagen icke omtalar statens telefoninrättningar såsom särskildt skyddade, håller jag före, att de svenska domstolarne, hvilka noga upprätthålla nämnda stora och viktiga grunder, som innebär ett skydd för hvarje medborgare, icke komma att tillämpa 13 § i 19 kapitlet i fråga om åverkan å telefoninrättningar. Jag kan icke gilla den förste talarrens argumentation, att telefoninrättningarna skulle vara skyddade, derföre att de utgöra en *beståndsdel* af telegrafinrättningar. Med detta uttryck i 13 § menas uppenbarligen icke en själfständig inrättning af helt annan art än telegrafinrättningen. Visserligen äro telefon- och telegrafinrättningarna mycket nära beslägtade i så måtto, att de båda tjena till att hastigt meddela menliga tankar från en ort till en annan, men man kan dock icke påstå att de äro identiska. Regeringen synes äfven vara af en annan åsigt än den förste talaren. Om dennes uppfattning vore riktig, behöfdes intet annat skydd för telefoninrättningarna, än det som redan finnes i lagen och en riktig tolkning af densamma. Deremot har regeringen år 1882 och kanske äfven derefter ansett nödigt att i utfärdade fridlysningspåbud förordna, att enskilda jernvägar med dertill hörande telegraf- eller *telefon*-inrättningar skola njuta samma skydd, som tillkommer dylika af staten utförda inrättningar och har således icke delat den förste talarrens uppfattning, att strafflagens stadganden i detta afseende göra till fyllest äfven i fråga om telefoninrättningar.

För min del vill jag säga, att det må anses mycket välment af regeringen att förklara, det enskilda telefoninrättningar skola åtnjuta samma skydd som statens, men riktigt välbetänkt är det icke, ty regeringen utsätter sig för den eventualiteten, att domstolarna icke fästa afseende vid ett sådant förklarande utan vidhålla den grunder, jag nyss uttalat. Regeringen har ingen makt öfver strafflagen och eger ej rätt att förklara eller göra tillägg till densamma. På dessa grunder tror jag det vara rådligast att, om man vill förläna skydd åt statens telefoninrättningar, man i sådant syfte framställer förslag till ändring af 19 kap. 13 § Strafflagen. Då följer den andra ändringen, eller att förläna enskilda telefoninrättningar samma skydd som statens, af sig själf, genom att derför erforderliga ändringar vidtagas i 14 och 21 §§. Jag anser att Herr Biesert är förtjent af mycken tack, derföre att han fäst uppmärksamhet på bristen i lagstiftningen i detta hänseende, men jag tror, att vi skulle taga ett felaktigt steg, om vi främjade den uppfattning, att, genom en analogisk tillämpning af strafflagens bestämmelser rörande statens telegrafinrättning, dess telefoninrättningar egde samma skydd.

Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Öfverläggningen angående förevarande utlåtande förklarades härmed slutad, och Utskottets deri gjorda hemställan bifölls.

Telefontelefoninrättningars skyddande mot skadegörelse.
(Forts.)

*Ifrågasatt
ändring af
62 § i folk-
skolestadgan.*

Föredrogs å nyo Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 18 och 20 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 1, angående meddelande af lagbestämmelser till förebyggande af enskilda skolors menliga inverkan på folkundervisningen.

Herr Pettersson: När jag nedskref och afgaf denna motion, som måste i särskilda moment fördelas för att gå till olika Utskott, visste jag för visso, att jag uttalade ord, som icke öfverensstämde med den opinionsvind, som blåser för dagen. Denna vind synes mig äfven hafva så tilltagit och vuxit till storm, att det väl är behöfligt att tänka på, hvarthän denna opinionsstorm kan leda, och att se till att den icke blir ödeläggande. Hvad särskildt denna fråga beträffar om enskilda skolors upprättande, så är om dem, för så vidt de afse och utföra en sund och *verklig* undervisning, intet annat än godt att säga. Men för att en skola skall kunna motsvara sitt ändamål måste först och främst finnas hos läraren kunskaper, vidare allvarlig vilja att fullgöra sin bestämmelse, och slutligen uthållighet, så att han icke blott leder barnen *från* en ordentlig skola, der sådan finnes. Hvad jag begär är icke något annat, än att hvad som i folkskolestadgan bestämmes också måtte blifva verklighet. Utskottet säger, att "Utskottet icke har sig bekant några omständigheter, som kunde verka till en förändrad uppfattning *nu* af denna fråga".

Jag tror verkligen, att Utskottet icke har sig sådant bekant; men om man noga följer med, som det heter, "tidens kraf", så förekomma verkligen sådana omständigheter, som synas påkalla åtgärders vidtagande. I en i Oktober månad förlidet år utgifven baptist-tidskrift, som spridts bland folket, uppmanas föräldrar vid lif och salighet att icke skicka sina barn i skolan, ty om de icke skickades i skolan, kunde man pressa fram ett Kongl. Maj:ts beslut, som borttog religionsundervisningen i skolan. I sagda skrift heter det ordagrant:

"Om vi skulle fråga hvarje kristen fader och moder, om de önska se sina barn frälsta och förenade med församlingen, så skulle de säkerligen anse en sådan fråga vara af sådan natur, att den ej tarfvar något svar, ty, skulle de mena, det bör ligga klart i dagen för alla, att vi så önska, samt att detta är vår dagliga bön. Men är det så, att man önskar och beder om, att en sådan dyrbar förmån skall komma ens barn till del, så böra ord, bön, önskan och gerningar stämma öfverens i full harmoni, så att man icke med ord söker uppbygga och sedan med handling nedrifver, hvilket utan tvifvel sker, då man med flit rustar barnen till skolor, som med rätta kunna kallas "statskyrkans förgårdar" eller "plantskolor", der de från den tidigaste barndomen få insupa giftet — "skökans boleris vin". Flera liknande exempel skulle kunna anföras.

När nu genom en sådan anda eller andlighet folket bortledes, då står man verkligen för närvarande redlös. Det står i en paragraf i folkskolestadgan, att kyrkorådet eller skolrådet, för den händelse barn icke besöka skolan, eger rätt att emot föräldrars vilja utackordera dem. Detta går nog för sig att föreskrifva, men

i praktiken möter det oöfverstigliga svårigheter. Man står, som sagdt, alldeles redlös. Man må märka, att, när 1842 års folkskolestadga utfärdades, var folket af den tanke, att hvad som var ett Kongl. Maj:ts påbud *måste* åtlydas. Nu åter går en anda fram, hvilken utmärkes af trots och förakt för all ordning. Man säger: det kan och skall icke utöfvas något tvång, och man tyckes vilja efterlikna det fria Amerika. Jag har här en bok af Edgren om folkskolor och högre lärosäten derstädes. Han säger, att der finnes icke skoltvång, men att af 40 millioner menniskor $4\frac{1}{2}$ million öfver 10 år gamla kunna hvarken läsa eller skriva, och att det ojemförliga flertalet af landets brott föröfvas af dessa. Vi hafva ännu qvar ett cirkulär, som gäller för fångpredikanterna hos oss. Det är dem föreskrifvet att, när fånge påträffas, som icke erhållit undervisning, derom göra anmälan, att konsistorium då må infordra förklaring från det pastorsembete, som det ålegat att vårda sig om den försummade undervisning.

Genom den nu medgifna friheten kan skolan försummas, i synnerhet äfven som, med åberopande af Kongl. förordningen den 15 Oktober 1880, äfven uppmaningar göras att icke låta barnen begagna sig hvarken af folkskolans eller konfirmandernas undervisning, men anklaga presten för maktmissbruk, derest han enligt sin pligt söker stå denna frihet emot. Få sådana bedrifvanden ohämmade utveckla sig under namn af framåtskridande och religionsfrihet samt bära sina frukter; hurudana skola väl dessa frukter blifva?

För närvarande hoppas och väntar jag icke mycket af min motion, men har likväl velat fästa uppmärksamhet på förhållandena. Jag håller före, att de mana till allvarligt behjertande och eftertanke, så att hvar och en må få en föreställning om det arbete, som drifves i de djupare lagren af folket och som visserligen icke kan bära goda frukter. Jag anser att, sedan frågan blifvit väckt, det bör föranleda, om icke till annat, åtminstone en skrifvelse till Kongl. Maj:t att taga densamma i öfvervägande. Jag har derom gjort yrkande i min reservation. Jag vet visserligen att Kongl. Maj:t har rätt till initiativ i sådana fall. Men efter hvad jag erfarit har Riksdagen visat benägenhet att genom dylika skrifvelser, så att säga, lägga alla omsorger på regeringen, så att kanske just derföre denna behöfver en impuls från Riksdagen för att ingripa.

Jag yrkar bifall till min reservation om en underdånig skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t.

Grefve De la Gardie: Det kan icke förnekas, att en lucka förefinnes i lagstiftningen angående straffbestämmelser i det fall, som motionen afser; men då, enligt mitt förmenande, de medel, man har att tillgå, äro af så förhatlig art, att de snarare äro egnade att framkalla eller reta till trots än att stäffa det, som till äfventyrs redan må förefinnas, tror jag icke att det kan vara välbetänt att tillgripa dessa medel utan stanna vid dem, som nu gällande författning hänvisar till — det moraliska tvång, som kan utöfvas af skolråd, kyrkoråd, presterskap samt domkapitel och

*Ifrågasatt
ändring af
62 § i folk-
skolestadgan.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
ändring af
62 § i folk-
skolestadgan.
(Forts.)*

hvilket säkerligen i de flesta fall skall visa sig tillräckligt. Att emellertid förseelser af denna art måste vara sällsynta, torde man kunna sluta deraf, att någon officiel anmälan om de af motionären öfverklagade missförhållandena icke skett af folkskoleinspektörerna, hvilka väl äro de, som först borde hafva derom fått erfarenhet och haft till skyldighet att beifra desamma. Jag hoppas derföre, att motionen vid denna likasom vid sistlidne riksdag icke måtte föranleda någon åtgärd, och yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr Pettersson: Jag vill i anledning af den siste talarens anförande blott erinra derom, att det af mig påpekade missförhållandet icke är någon så sällsynt företeelse, efter hvad jag af folkskoleinspektörerna, vid samtal med dem, erfarit.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till Utskottets i utlåtandet gjorda hemställan och sedan på afslag derå och bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag

dels till Riksdagens skrivelser till Konungen:

N:o 2, angående verkställd omröstning öfver Högsta Domstolens ledamöter; och

N:o 4, angående val af justitieombudsman och suppleant för honom;

dels och till Riksdagens förordnanden:

N:o 3, för de utsedde ledamöterna i Komitén för tryckfrihetens vård;

N:o 5, för häradshöfdingen m. m. Lars Wilhelm Samuel Lothigius att vara Riksdagens justitieombudsman; och

N:o 6, för Borgmästaren m. m. Eskilander Thomasson att vara Riksdagens justitieombudsmans suppleant.

Herr Grefven och Talmannen yttrade, att han, efter öfverenskommelse med Herr Talmannen i Andra Kammaren, finge föreslå, att Första Kammaren måtte besluta att vid det sammanträde, som komme att hållas Lördagen den 28 innevarande månad, företaga val af tjugufyra valmän och sex suppleanter för utseende af Riks-

dagens fullmäktige i Riksbanken och Riksgäldskontoret jemte deras
suppleanter.

Detta förslag antogs.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Herr *Söderhjelm*
under femton dagar från den 27 i denna månad.

Justerades fem protokollsutdrag för detta sammanträde, hvar-
efter Kammaren åtskildes kl. $\frac{1}{4}$ 3 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.
